

De leden van de gemeenteraad en commissies
i.a.a. het college van B&W

Weert, 14 september 2023

Onderwerp : Wijk- en dorpsraden

Geachte raads- en commissieleden,

Hierbij bied ik u het eindrapport van de rekenkamer van de gemeente Weert aan betreffende het onderzoek "Wijk- en dorpsraden". De reactie van het College van Burgemeester en Wethouders op het eindrapport is hierin opgenomen.

Graag geeft het Rekenkamerlid Judith Hendrickx en de onderzoeker Tijmen Siermann aan de raad een toelichting op het rapport in een commissievergadering van 3 oktober 2023.

Bij deze neem ik ook persoonlijk afscheid, daar mijn benoemingstermijn per 1 oktober 2023 afloopt. Ik dank de gemeenteraad, de betreffende commissies, het college, de griffie en de organisatie voor deze 18 jaar dat we samengewerkt hebben. Ik kijk terug naar een fijne tijd met meer dan 25 onderzoeken waar ik bij betrokken ben geweest. Ik wens Weert het aller beste toe, en zal als toehoorder bij de presentatie van dit laatste rapport aanwezig zijn.

Met vriendelijke groeten,
De voorzitter van de rekenkamer,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A.M.A. van Drunen', written over a horizontal line.

drs. ing. A.M.A. van Drunen Msc.

Bijlage: Eindrapportage Wijk- en dorpsraden

Rekenkameronderzoek wijk- en dorpsraden Weert

Colofon

Datum

14 september 2023

Rekenkamer Weert

Nol van Drunen
Judith Hendrickx

Onderzoekers/Auteurs van I&O Research

Tijmen Siermann
Elise van der Mark
Jaap Bouwmeester

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding, achtergrond en afbakening	5
1.2	Doelstelling en onderzoeksvragen	5
1.3	Onderzoeksaanpak	7
1.4	Leeswijzer	7
2	Beantwoording van de deelvragen	8
3	Aanbevelingen	14
4	Belangrijkste bevindingen	16
4.1	Beleid	16
4.2	Praktijk	17
5	Waar staat Weert nu, gezien wat er bij andere gemeenten is?	21
5.1	Algemene succesfactoren	21
5.2	Positionering wijk- en dorpsraden	22
5.3	Financiering van wijk- en dorpsraden	25
5.4	Inhoudelijke ondersteuning	26
5.5	Ambtelijke borging van de werkwijze	28
5.6	Bestuurlijke borging van de werkwijze	30
6.	Bestuurlijke reactie	31
7.	Nawoord van de Rekenkamer	33
A	Bijlagen	34
	Bijlage 1 Tijdslijn beleid	34
	2015-2017: Toename aandachtspunten	35
	2017: Subsidieregeling burgerinitiatieven, subsidieregeling wijk- en dorpsraden	35
	2017-2023: op zoek naar een duidelijke positionering	36
	Bijlage 2 Verdieping praktijk	38
	Invulling wijk- en dorpsraden	38
	Ondersteuning van de wijk- en dorpsraden	40
	Samenwerking gemeente en wijk- en dorpsraden	42
	Politiek-bestuurlijke aandacht voor wijk- en dorpsraden	44
	Bijlage 3 Literatuurlijst	46
	Literatuur Weert	46
	Literatuur landelijk beeld	46

Bijlage 4 Vragenlijst	48
Bijlage 5 Interviews	60

1 Inleiding

1.1 Aanleiding, achtergrond en afbakening

In de gemeente Weert zijn 17 wijk- en dorpsraden: voor de 11 wijken en het centrum van Weert en de 5 dorpen. Sommige wijk- en dorpsraden bestaan sinds de jaren '80. Een wijk- of dorpsraad is een door burgemeester en wethouders erkende organisatie en richt zich op het optimaliseren van de leefbaarheid en sociale samenhang in een wijk of dorp. Een wijk- of dorpsraad bestaat uit inwoners die zich op vrijwillige basis inzetten voor hun wijk of dorp. Vaak worden zij geplaatst in een bredere context van wijkgericht (of gebiedsgericht) werken – een manier van werken waarbij in de beleids- en uitvoeringsfase nadrukkelijk van buiten (de samenleving, het gebied, de wijk) naar binnen (de ambtelijke organisatie) wordt gehandeld.

In Weert wordt de term wijkgericht werken niet actief gebruikt. Wel is er nadrukkelijke aandacht voor overheidsparticipatie, een filosofie die nauw verbonden is met dit concept. Maatschappelijke vraagstukken worden in toenemende mate (mede) aangepakt door maatschappelijke organisaties, ondernemers en burgerbewegingen. Burgers en organisaties zijn zelfstandiger en autonomer geworden, grenzen tussen regio's en publieke domeinen vervagen. Voor gemeenten – die voorheen de regie voerden – is het zoeken naar een nieuwe rol. Dat betekent dat besturen in deze tijd meer en meer plaatsvindt zonder blauwdrukken die ontwikkeld en opgelegd zijn in hiërarchische verhouding. Dit krijgt extra aandacht in de context van wijk- en dorpsraden. Zij zijn een belangrijke actor in de overheids- én burgerparticipatie. De wijk- en dorpsraden zijn voor de gemeente een middel om bij de inwoners in het gebied te komen. Vaak ligt er een set aan afspraken over de samenwerking aan ten grondslag. Er kan echter gemakkelijke ruis ontstaan over rolinvulling.

Aanleiding voor dit onderzoek zijn verschillende signalen dat de samenwerking en communicatie tussen de wijk- en dorpsraden en de gemeente niet optimaal verloopt. De rekenkamer van Weert heeft daarom laten onderzoeken hoe wijk- en dorpsraden op dit moment ondersteund worden door de gemeente, hoe zij functioneren en welke opties er zijn om de samenwerking tussen de gemeente en de wijk- en dorpsraden in Weert toekomstbestendig in te richten. Het onderzoek richt zich hiermee op de werking en effectiviteit van het huidige beleidskader en de samenwerking met de wijk- en dorpsraden. De afbakening in de tijd richt zich primair op de afgelopen jaren (2019-2023), waarbij wel een tijdlijn wordt geschetst van de (beleidsmatige) aanloop tot deze periode.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het onderzoek heeft als doel om vast te stellen wat de gemeente van de wijk- en dorpsraden verwacht, zowel op papier (in beleid) als in de praktijk. Verder willen we scherp krijgen of zij geëquipeerd zijn om aan deze verwachtingen te voldoen. Dit leidt tot inzicht in de mate waarin de samenwerking met wijk- en dorpsraden op dit moment functioneert. Tot slot kijken we hoe de doorontwikkeling van de samenwerking eruit kan zien.

Dit doen we aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

1. Welke beleidskaders gelden voor de rol van wijk- en dorpsraden in de gebiedsgerichte aanpak?
 - Is er een duidelijke afbakening van wat wel en niet via de systematiek van wijk- en dorpsraden kan worden opgepakt?
 - Zijn er duidelijke beleidsdoelen waaraan de wijk- en dorpsraden een bijdrage kunnen leveren?
 - Hoe is de subsidierelatie tussen gemeente en wijk- en dorpsraden opgezet? In hoeverre is het budget geoormerkt en zo ja welk deel?
 - Welke eisen worden aan de wijk- en dorpsraden gesteld?
 - Hoe is de ondersteuning van de wijk- en dorpsraden georganiseerd?
 - Wat is de beoogde samenwerking, ofwel welke rol wordt er op papier van de wijk- en dorpsraden verwacht?

2. Hoe wordt de wijkgerichte aanpak via wijk- en dorpsraden uitgevoerd?
 - Wat wordt er in de praktijk via de systematiek van wijk- en dorpsraden opgepakt?
 - Hoe functioneren de wijk- en dorpsraden? Hoe verhoudt dit zich tot de aan de wijk- en dorpsraden gestelde verwachtingen en eisen? Zijn de wijk- en dorpsraden voldoende geëquipeerd om de rol te vervullen zoals de gemeente deze beoogt? Wat is de status van hun democratische legitimiteit?
 - Wat is de aard en omvang van de activiteiten van de wijk- en dorpsraden (aantal vrijwilligers, aantal vergaderingen, aantal activiteiten, e.d.)?
 - Hoe is de communicatie met (en het draagvlak onder) andere inwoners?
 - In hoeverre hebben de wijk- en dorpsraden de geboden mogelijkheden benut om binnen het beschikbare budget eigen keuzes te maken?
 - Hoe is de ondersteuning van de wijk- en dorpsraden vanuit de gemeente in de praktijk?
 - Hoe wordt de kwaliteit van het wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden gewaarborgd? In welke mate wordt er geïnvesteerd in de vaardigheden die deze aanpak verlangd van de ambtelijke organisatie?
 - In hoeverre sluit de praktijk van het wijkgericht werken hiermee aan bij het beleid?

3. Hoe wordt wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden gewaarborgd ervaren door de leden van wijk- en dorpsraden?
 - Hoe kijken de leden van wijk- en dorpsraden naar de doelen, de afbakening, de ondersteuning, de gemeentelijke verwachtingen en de samenwerking?

4. Hoe wordt wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden gewaarborgd ervaren door de raadsleden?
 - Welke verwachtingen heeft de raad bij het wijkgericht werken en hoe beoordelen zij de samenwerking tussen de gemeente en wijk- en dorpsraden?
 - Hoe geven zij invulling aan hun volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol in het kader van het wijkgericht werken?

5. Wat zijn de resultaten van het wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden?

- Hoe heeft het democratisch functioneren van (de samenwerking met) wijk- en dorpsraden zich in de afgelopen jaren ontwikkeld en welke factoren zijn in dit kader van belang?
 - In hoeverre hebben eventuele tussentijdse veranderingen in werkwijze effect gehad op het functioneren van de wijk- en dorpsraden?
 - In welke mate draagt de samenwerking op dit moment bij aan de gemeentelijke beleidsdoelstellingen?
6. Welke lessen zijn hieruit te trekken om de effectiviteit en de toekomstbestendigheid van wijkgericht werken te vergroten?
- Welke voorbeelden uit andere gemeenten kunnen als inspiratie dienen voor de rol van wijk- en dorpsraden in het wijkgericht werken?

1.3 Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is gestart met een documentenstudie van relevante documenten uit de gemeente Weert en rapporten die de landelijke ontwikkelingen in kaart brengen. Een volledige lijst van de geraadpleegde documenten is terug te vinden in bijlage 3.

Aansluitend is een enquête uitgezet onder de wijk- en dorpsraden. Vijftien van de zeventien wijk- en dorpsraden hebben hieraan deelgenomen. In de enquête werd op hoofdlijnen gevraagd hoe men nu haar taken uitvoert, welke knelpunten men hierin ervaart, hoe de samenwerking met gemeente en andere partners is en welke doorontwikkeling men hoopt te maken. Voor een volledig beeld van de vragenlijst, zie bijlage 4.

Tot slot zijn er interviews uitgevoerd met de belangrijkste actoren, binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. Binnen de gemeente is er naast gesprekken met een afvaardiging van de raad en gesprekken met verantwoordelijken in de ambtelijke organisatie ook tweemaal gesproken met de verantwoordelijk wethouder. Daarnaast zijn er gesprekken geweest met een medewerker van Punt Welzijn en met acht vertegenwoordigers van de wijk- en dorpsraden, in twee groepsgesprekken. Voor een volledig overzicht van de gesprekspartners, zie bijlage 5.

1.4 Leeswijzer

Voor u ligt het rekenkamerrapport, 'Rekenkameronderzoek wijk- en dorpsraden Weert' waarin de resultaten van de documentenstudie, enquête en interviews zijn gebundeld. We starten met een inleiding waarin de onderzoeksopzet, de centrale vraagstelling en deelvragen zijn weergegeven. In hoofdstuk 2 beantwoorden we vervolgens alle deelvragen en in hoofdstuk 3 worden de aanbevelingen verwoord. In hoofdstuk 4 worden de belangrijkste resultaten van de analyse van het beleid en de praktijksituatie geschetst waarmee nog meer achtergrond wordt gegeven over de beantwoording van de deelvragen zijn gekomen. Voor meer informatie hierover verwijzen we u naar de bijlage. In bijlage 1 wordt een tijdlijn geschetst van het beleid en aanverwante documenten rond de wijk- en dorpsraden in Weert. In bijlage 2 wordt dieper ingegaan op de huidige praktijksituatie. Hoofdstuk 5 biedt handvatten voor de doorontwikkeling van de samenwerking met wijk- en dorpsraden. Vanuit dit hoofdstuk is weer te begrijpen hoe de Rekenkamer tot de aanbevelingen is gekomen. Tenslotte zijn de Bestuurlijke reactie van College en het Nawoord van de Rekenkamer in respectievelijk hoofdstuk 6 en 7 toegevoegd.

2 Beantwoording van de deelvragen

Welke beleidskaders gelden voor de rol van wijk- en dorpsraden in de gebiedsgerichte aanpak?

Het subsidiekader uit 2017 is leidend in de samenwerking tussen wijk- en dorpsraden en de gemeente. De doelstelling voor de wijk- en dorpsraden is breed ingestoken: *“Het bevorderen van de onderlinge contacten tussen bewoners van de buurt en de belangenbehartiging van deze bewoners, onder andere richting lokale overheden en het bevorderen van de woon- en leefsituatie in wijken en dorpen.”* Daarmee biedt het kader ruimte voor verschillende thematische invullingen. Dat is niet alleen zichtbaar in de verschillen in focus van de wijk- en dorpsraden zelf, maar ook op de verschillende wijzen waarop de gemeente de samenwerking vorm wil geven. In coalitieakkoorden en begrotingen worden de wijk- en dorpsraden afwisselend in het sociaal domein (versterken sociale basis) en/of het op het gebied van veiligheid en leefbaarheid geplaatst. In de subsidieregeling is geen duidelijke beleidsmatige afbakening welke thema's, projecten of processen wel en niet via de systematiek van wijk- en dorpsraden kan worden opgepakt.

Wijk- of dorpsraden kunnen aanspraak maken op een vast bedrag (€ 3.450,- per jaar) en een variabel bedrag (€ 1,08 per inwoner), met een minimum van € 1.700,-. Dit budget moet bijdragen aan activiteiten ten behoeve van de hoofddoelstelling. Maximaal € 1.500,- per jaar mag worden besteed aan bestuurskosten. Voor deze subsidie wordt van de wijk- en dorpsraden verwacht dat zij openbaar en vrij toegankelijk vergaderen, jaarlijks verantwoording afleggen over de activiteiten die zijn georganiseerd en communicatie richting achterban verzorgen.

De ondersteuning aan de wijk- en dorpsraden is lange tijd door een regisseur wijkgericht werken vormgegeven. De invulling van deze rol is niet beleidsmatig terug te vinden. Wel is in de documenten zichtbaar dat deze rol – mede door bezuinigingen – van direct ondersteunend naar regisserend is verschoven in het afgelopen decennium. Ook de ondersteuning door welzijnswerk is in deze periode teruggeschroefd. Waar aanvankelijk opbouwwerkers in elke wijk aanwezig waren, wordt gekozen om opbouwwerk primair in te zetten in drie prioriteitsgebieden.

Hoe wordt de wijkgerichte aanpak via wijk- en dorpsraden uitgevoerd?

Wijk- en dorpsraden hebben allen een uniek karakter. Zij hebben een uiteenlopend netwerk en organisatiekracht. Met name in de dorpen is er vaak nog een groot netwerk van vrijwilligers, waar het in de wijken steeds lastiger wordt om vrijwilligers te binden, zeker in de structurele (bestuurs)functies. Het contact met de achterban is – zeker als het aantal vrijwilligers meer beperkt is – een uitdaging. Via nieuwsbrieven, wijkkranten, openbare vergaderingen, contact via de welzijnsorganisatie en/of contact op straat kan men actief proberen met de wijk- en dorpsraden contact te behouden. Met name in de wijken worstelt men met het bereiken van bepaalde doelgroepen, zoals eenzame ouderen en inwoners met een niet-Nederlandse achtergrond.

Naast verschillen in organisatiekracht zijn er ook verschillende rolopvattingen van de wijk- en dorpsraden. De rolopvatting kan ook per thema verschillen, of met de komst van een nieuwe bestuurder verschuiven. Een krappe meerderheid van de wijk- en dorpsraden ziet zich voornamelijk als belangenbehartiger, zo blijkt uit de enquête die in het kader van dit onderzoek is

gehouden. Andere wijk- en dorpsraden richten zich primair op het organiseren en/of faciliteren van activiteiten, meestal gericht op ontmoeting en in mindere mate ook op de leefbaarheid en veiligheid van de wijk. In de praktijk is er echter vaak sprake van een hybride invulling.

De kennis van het bestuur is een sleutelfactor om de weg te vinden binnen de gemeente, zeker nu de ondersteuning van de gemeente is teruggelopen. De regisseur wijkgericht werken van de wijk- en dorpsraden fungeerde lange tijd als tussenpersoon om wijk- en dorpsraden de weg te wijzen binnen het gemeentehuis. De regisseur wijkgericht werken spoorde ook waar nodig de ambtelijke organisatie aan om de signalen en initiatieven vanuit de wijk- en dorpsraden tijdig op te pakken. In de laatste jaren is de ondersteuning van de regisseur wijkgericht werken door uitval helemaal niet meer ingevuld, waarmee extra druk kwam te staan op de samenwerking.

Zonder de aanjaagrol kwam er meer onduidelijkheid over *waarover* en *in welke mate* wijk- en dorpsraden een rol krijgen in burgerparticipatie en/of overheidsparticipatie. Verwachtingen over rolopvatting liepen steeds vaker uiteen. Wat er in de praktijk via de systematiek van wijk- en dorpsraden werd opgepakt, was steeds meer afhankelijk van de kennis, kunde en opvatting van de behandelend ambtenaar.

Bij initiatieven van inwoners, belangenorganisaties en verenigingen (overheidsparticipatie) was er geen direct aanspreekpunt en geen aanjager meer. De behoefte en mogelijkheden van onderop (vanuit de wijken en dorpen) krijgen mede hierdoor onvoldoende prioriteit ten opzichte van het vastgestelde, sectorale beleid.

Met de doorontwikkeling van het participatiebeleid wordt er anno 2023 opnieuw een impuls gegeven aan participatie in de brede zin, door te investeren in kennis en competenties. Uiteindelijk zullen hiermee ook wijk- en dorpsraden gebaat zijn. In dit beleid is echter nog geen uitsluitsel over de rol van de wijk- en dorpsraden gegeven.

Hoe wordt wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden gewaarborgd ervaren door de leden van wijk- en dorpsraden?

Wijk- en dorpsraden staan achter de huidige doelstellingen en afbakening van hun werkzaamheden, mede doordat zij nu veel vrijheid krijgen om hieraan hun eigen invulling te geven. Een wijk- of dorpsraad kan dus zelf haar eigen doelen kiezen, zolang ze binnen de breed geformuleerde doelstelling vallen. Kanttekening bij deze vrijheid is dat het voor sommige wijk- en dorpsraden – met name als er sprake is van veel nieuwe leden – nog zoeken is naar hun rol. In het verlengde van dit aandachtspunt ligt deze zelfde zoektocht, alleen dan bij de ambtelijke organisatie. Voor (nieuwe) ambtenaren is het niet altijd duidelijk óf en wáanneer een wijk- of dorpsraad betrokken moet worden, vanwege de ruime afbakening en diverse invulling. De ruime doelstelling, afbakening en verschillen in rolopvatting kunnen er volgens de wijk- en dorpsraden voor zorgen dat ambtelijk en politiek de wijk- en dorpsraden meer status meegeven ‘als het hen uitkomt’. Met het wegvallen van de directe ondersteuning (regisseur wijkgericht werken) is er geen aanjager die dit bewaakt. De wijk- en dorpsraden signaleren dat burger- en overheidsparticipatie onvoldoende ingebed zijn in de ambtelijke organisatie, waardoor communicatie en participatie regelmatig tekortschiet.

Hoe wordt wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden ervaren door de raadsleden?

Voor meerdere raadsleden ontbreekt het aan zicht op het functioneren van de wijk- en dorpsraden. Zij staan hiervoor te veel op afstand. Informatievoorziening is relatief beperkt, waarmee zij hun controlerende rol beperkt vorm hebben kunnen geven. Raadsleden hebben wel unaniem veel waardering voor de vrijwillige inzet van de wijk- en dorpsraadleden.

Het gebrek aan informatie wordt ook als mogelijke reden gezien dat er al langere tijd geen ontwikkeling is in het beleid. Raadsleden herkennen wel de signalen over gebrekkige communicatie en participatie.

De raadsleden hebben uiteenlopende voorkeuren op welke thema's wijk- en dorpsraden zich zouden moeten richten. Er is sinds 2017 geen invulling gegeven aan de kaderstellende rol op dit thema. Dit is in zekere mate terug te zien in de coalitieprogramma's, waar wordt geworsteld met het dossier. In 2018 werden de wijk- en dorpsraden niet genoemd, maar werden met 'teams leefomgeving' en 'steunpunten voor verenigingen' alternatieven aangekondigd. Deze ontwikkelingen hebben geen vorm gekregen en in 2022 hebben de wijk- en dorpsraden een plek in het coalitieprogramma onder de sociale basis, om in de begroting van 2023 (ook) weer op het thema veiligheid en leefbaarheid ingedeeld te worden.

De raad geeft aan nog terughoudend te zijn met het uit handen geven van taken en verantwoordelijkheden, zoals ook al in het rekenkamerrapport van 2018 naar participatie werd geconstateerd. Als hierbij wordt gefocust op de wijk- en dorpsraden zijn er hierbij ook vraagtekens bij de democratische legitimiteit van de wijk- en dorpsraden. Hoe de volksvertegenwoordigende rol zich verhoudt tot de wijk- en dorpsraden kan in de praktijk complex zijn. De raad wordt in sommige processen bewust op afstand gehouden door wijk- en dorpsraden, om politieke inmenging te minimaliseren en rollen goed te scheiden. Wel zijn er korte lijnen tussen de wijk- en dorpsraden en de raadsfracties.

Wat zijn de resultaten van het wijkgericht werken via wijk- en dorpsraden?

De resultaten van de samenwerking met de wijk- en dorpsraden zijn moeilijk in kaart te brengen. Dit heeft in de eerste plaats te maken met de verschillende opvattingen en invullingen van deze samenwerking, die tot verschillen in verwachtingen leiden.

Er is geen breed gedragen opvatting over wat de opbrengst van de samenwerking moet zijn, behalve op het allerhoogste, abstracte niveau van *'het bevorderen van de onderlinge contacten tussen bewoners van de buurt en de belangenbehartiging van deze bewoners, onder andere richting lokale overheden en het bevorderen van de woon- en leefsituatie in wijken en dorpen'*. Er zijn geen meetinstrumenten om de impact van de samenwerking op dit niveau te meten.

In de praktijk zijn uiteraard wel diverse concrete resultaten van de samenwerking te zien, bijvoorbeeld in de vorm van activiteiten en deelname in participatieprocessen. In hoeverre dit bijdraagt aan dit hogere doel is niet in cijfers hard te maken, maar de meeste betrokkenen onderschrijven deze bijdrage. Toch worden er ook kwetsbaarheden gezien. Belangrijke ontwikkelingen die de samenwerking onder druk hebben gezet zijn onder meer de afname van de gemeentelijke ondersteuning, de teruglopende beschikbaarheid van vrijwilligers, de

coronapandemie die contactmomenten heeft beperkt en de onduidelijkheid over de rolinvulling van wijk- en dorpsraden bij de raad en ambtelijke organisatie.

Welke lessen zijn hieruit te trekken om de effectiviteit en de toekomstbestendigheid van wijkgericht werken te vergroten?

Hoofdstuk 5 biedt een overzicht van de doorontwikkelingsmogelijkheden, met uitgebreide beschrijvingen en inzicht in voor- en nadelen van bepaalde doorontwikkelingen. Onderstaand worden de mogelijkheden kort opgesomd, waarbij verwijzingen staan naar de bijbehorende paragraaf voor extra informatie. Vooropgesteld staat dat de voorliggende keuzes over verankering in participatiebeleid, ondersteuning en rolopvatting zeer sterk samenhangen en dus ook in samenhang moeten worden afgewogen.

Algemene succesfactoren (zie ook paragraaf 5.1)

Veel lessen die getrokken kunnen worden hebben te maken met participatie in algemene zin, en hebben niet specifiek te maken met de samenwerking tussen gemeente en wijk- en dorpsraden. Zij hebben echter – net als andere inwoners – baat bij transparante, duidelijke en tijdige communicatie. Om hier stappen in te zetten zijn de wijk- en dorpsraden gebaat bij duidelijkheid over hun positie binnen het participatiebeleid. Bij een belangenbehartigende rol moet duidelijk zijn waar de wijk- en dorpsraden een rol krijgen in het participatieproces. Wanneer er géén belangenbehartigende rol wordt toegedicht, maar de nadruk ligt op activiteiten organiseren en/of de intermediairrol zal in het participatiebeleid minder of geen aandacht nodig zijn voor de wijk- en dorpsraden.

Deze beleidsmatige keuze kan onduidelijkheid wegnemen en toch voldoende ruimte bieden om zich binnen de kaders van het beleid op hun eigen wijze kunnen ontwikkelen. Afhankelijk van deze keuzes kan de positionering van de wijk- en dorpsraden worden bepaald, en daaruit vloeit een op deze rol en positie gerichte ondersteuning. Vanuit hier kan gewerkt worden aan een samenwerkingsrelatie met de gemeente die zich onderscheidt door duidelijke en korte lijnen, tijdige informatie over ontwikkelingen in de wijk, terugkoppeling op de inbreng en een stabiele positie voor wijk- en dorpsraden.

Positionering wijk- en dorpsraden (zie ook paragraaf 5.2)

Om te kunnen komen tot een passende vorm van samenwerking en ondersteuning die aansluit bij de behoeften, dient er eerst helderheid te zijn over de positionering (en bijbehorende status, rolopvatting en beïnvloedingsruimte) van de wijk- en dorpsraden. De verscheidenheid van de wijk- en dorpsraden wordt breed omarmd, maar momenteel is het voor veel actoren onduidelijk met welk type wijk- of dorpsraad zij te maken hebben én is het onduidelijk wat er van een wijk- of dorpsraad verwacht kan worden. Een wijk- of dorpsraad kan een of meerdere van onderstaande rollen op zich nemen:

1. *organisator*: het zelf initiëren en uitvoeren van activiteiten, bijvoorbeeld gericht op leefbaarheid en ontmoeting;
2. *facilitator*: het faciliteren van initiatieven vanuit wijk/dorp, bijvoorbeeld door bewoners(groepen) in contact te brengen met de gemeente en/of hen te wijzen op subsidie- of participatiemogelijkheden;

3. *belangenbehartiger*: deze rol bestaat enerzijds op het inbrengen van belangen vanuit het dorp/de wijk richting het gemeentebestuur en anderzijds het informeren van de achterban over gemeentelijke plannen en beleid, waarbij drie varianten zijn te onderscheiden:
 - a. *individuele belangenbehartiger*: het ondersteunen van individuen met hun idee, melding of verzoek;
 - b. *collectieve belangenbehartiger in een bredere context van belangenbehartigers*: inbrengen van belangen vanuit het dorp/de wijk richting het gemeentebestuur, naast dat anderen in de wijk/het dorp ook hun eigen belangen behartigen;
 - c. *primaire collectieve belangenbehartiger*: enige partij die belangen vanuit het dorp/de wijk richting het gemeentebestuur brengt;
4. *intermediair/verbinder*: bijeen brengen van inwoners, gemeente, belangengroepen en andere stakeholders rondom specifieke thema's die relevant zijn voor wijk of dorp.

Momenteel zijn in Weert voorbeelden van alle rolopvattingen terug te zien. Die positionering moet helder zijn en passen binnen het pallet van opties die de gemeente aanbiedt. Wanneer er onduidelijkheid is over de positionering is het risico groot dat de werkwijze en ondersteuning van de gemeente niet goed aansluit. Aan iedere rolinvulling zijn namelijk specifieke eisen aan de werkwijze en een passende ondersteuning te koppelen.

Een keuze voor een specifieke rol gaat gepaard met specifieke vereisten zowel van de kant van de wijk- of dorpsraad als waar het gaat om de samenwerking met en de ondersteuning door de gemeente.

Financiering van wijk- en dorpsraden (zie ook paragraaf 5.3)

De gemeente kan de wijk- en dorpsraden op meerdere manieren direct of indirect financieel ondersteunen. Momenteel is de looptijd van de activiteitensubsidie afgelopen. Dit biedt mogelijkheden om de financiering anders in te richten. Budget uit deze regeling kan ook landen bij de inhoudelijke domeinen. Flexibele budgetten bij de domeinen zorgen ervoor dat zij zelf meer in positie worden gebracht om in te springen op initiatieven vanuit de wijken en dorpen. Er liggen keuzes ten aanzien van:

- het voortbestaan van de exclusieve subsidierelatie met wijk- en dorpsraden;
- het belang (en de omvang) van de basissubsidie;
- gebruik van flexibele budgetten vanuit de inhoudelijke domeinen;
- inzet van activiteitensubsidies;
- inzet van gebiedsgerichte budgetten.

Inhoudelijke ondersteuning (zie ook paragraaf 5.4)

Er zijn verschillende manieren van ondersteuning mogelijk die bijdragen aan een goede samenwerking en daarmee efficiënte werkwijze. De best passende vorm van ondersteuning is afhankelijk van de positionering en rolopvatting van de betreffende wijk- of dorpsraad. Als de wijk- en dorpsraden als netwerkpartner worden ingezet, ligt het bijvoorbeeld voor de hand hen te helpen met het versterken en in stand houden van dit netwerk. Wanneer er eisen worden neergelegd op het gebied van inclusiviteit ligt het voor de hand dat de gemeente de wijk- en dorpsraden ondersteunt om moeilijk bereikbare doelgroepen te bereiken. In algemene zin kan de gemeente zich toeleggen op ondersteuning bij onderstaande punten:

- het versterken van het netwerk in wijk of dorp, bijvoorbeeld door het faciliteren van structurele contactmomenten met professionele partners;
- het werven van vrijwilligers;
- kennisverwerving door wijk- en dorpsraden;
- stimuleren van onderlinge samenwerking tussen wijk- en dorpsraden;
- bijdragen aan de wijkgerichte aanpak door middel van gebiedsmonitoring;
- informatiepositie van de wijk- en dorpsraden; het op structurele wijze informeren over beleid en plannen;
- huisvesting en accommodatie.

Ambtelijke borging van de werkwijze (zie ook paragraaf 5.5)

De manier waarop ondersteuning binnen de gemeente wordt georganiseerd kan hierbij eveneens worden afgewogen. De samenwerkingsstructuur met wijk- en dorpsraden in relatie tot gebiedsgericht werken is op verschillende manieren te organiseren:

- gebiedsgericht werken als het leidend principe. Wijkteams zijn als opdrachtgever voor beleidsontwikkeling en -uitvoering budgetbevoegd. Hierdoor kan beleid en uitvoering per wijk verschillen;
- wijkcoördinatie. De wijkcoördinatie is het aanspreekpunt van inwoners en organisaties uit de wijken en vervult een schakelfunctie met de gemeentelijke organisatie;
- gebiedsgerichte aanpak belegd bij beleidsdomeinen. Er is geen wijkcoördinatie; de wijkgerichte aanpak is dan ingebed in de inhoudelijke domeinen.

Weert werkte op papier volgens het principe van wijkcoördinatie, maar in de afgelopen jaren is de regierol niet of zeer beperkt ingevuld. In de praktijk werd er dus eigenlijk via het derde spoor gewerkt, zonder dat het gebiedsgericht werken was ingebed bij de inhoudelijke domeinen. Voor de toekomst ligt voor de gemeente Weert een keuze voor wijkcoördinatie óf inbedding in de inhoudelijke domeinen het meest voor de hand. Een voordeel van inbedding bij de inhoudelijke domeinen is dat de gebiedsgerichte focus van buiten naar binnen dichtbij de inhoudelijke beleidsverantwoordelijkheid is georganiseerd waardoor deze hand in hand kunnen gaan. Echter, als de organisatie nog niet klaar is voor deze stap en er te weinig geïnvesteerd wordt in de aanpak is de kans op slagen klein. Ieder beleidsdomein moet namelijk zelf bouwen aan sociaalmaatschappelijke netwerken in wijken. Daarom kiezen veel gemeenten voor een vorm van wijkcoördinatie, waarbij een eenduidig aanspreekpunt voor wijk- en dorpsraden wordt gecreëerd. De wijkcoördinatie kan structureel en systematisch werken aan verbinding in en met de wijken. Nadeel is dat wijkcoördinatie klem kan komen te zitten tussen enerzijds wat vanuit wijken nodig is of wordt gevraagd en anderzijds de keuzes die de domeinen maken. Daarom is het van belang te zorgen voor voldoende formatie en een duidelijk takenpakket. Ook kan een onafhankelijke positie, mandaat en/of duidelijke escalatielijnen de effectiviteit van wijkcoördinatie vergroten.

Bestuurlijke borging van de werkwijze (zie ook paragraaf 5.6)

Er zijn in ieder geval twee mogelijke vormen van versterkte bestuurlijke borging. Het thema is onder te brengen in de portefeuille van de burgemeester. Daarnaast kan gedacht worden aan het creëren van een vorm van wijkwethouderschap.

3 Aanbevelingen

De belangrijkste conclusie van de Rekenkamer is dat er veel onduidelijkheid heerst over de positie en rollen van de wijk- en dorpsraden. Hoe in de toekomst met de wijk- en dorpsraden om te gaan is duidelijk een politieke keuze. De Rekenkamer kan deze politieke keuze niet maken, maar wel handvatten bieden voor deze keuze, zoals geschetst in hoofdstuk 3 van de Nota van Bevindingen. Dit leidt tot de volgende aanbevelingen:

- 1. Ontwikkel een koers voor de wijk- en dorpsraden.** De gemeente is aan zet om een koers uit te stippelen. Deze koers moet recht doen aan de verscheidenheid tussen wijken en dorpen, maar moet binnen deze verscheidenheid wel duidelijkheid bieden.
Er zal derhalve sprake zijn van ruimte voor maatwerk, met mogelijk meerdere invullingen en bijpassende minimale eisen en verplichtingen. Om duidelijke afspraken en inspanningsverplichtingen te koppelen aan de verschillende rollen is het van belang om deze helder te definiëren. Koppel hier heldere taken aan en benadruk ook wat bewonersorganisaties van de gemeente kunnen verwachten als ze een bepaalde keus maken. Kortom: de gemeente zal keuzes moeten maken. Hoewel misschien niet alle wijk- en dorpsraden blij zullen zijn met de veranderingen, is er een groot aantal die waardering zal hebben als er meer duidelijkheid komt. Deze koers moet in samenhang zijn met het vernieuwde participatiebeleid, passen binnen de financiële mogelijkheden en gebaseerd zijn op een gedeelde en duidelijk gecommuniceerde ambitie. Deze ambitie vormt de basis van (nieuwe of herijkte) doelstellingen en resultaten. Hierin zal ook duidelijk worden welke beleidsvelden aan de wijk- en dorpsraden worden gekoppeld. Daarna kan worden gekeken naar een passende positionering (aanbeveling 2).
- 2. Ga de dialoog aan met de wijk- en dorpsraden over de passende rollen.** Binnen de geschetste kaders (uit aanbeveling 1) hebben wijk- en dorpsraden, naast eventuele verplichte rollen, de keuzevrijheid om zich te committeren aan één of meerdere rollen (zie ook paragraaf 5.2) indien de politiek deze keuzevrijheid wenst. Bespreek hoe zij hun rol zien in de vernieuwde context. Voorwaarde voor deze gesprekken is een goede informatiepositie bij zowel raadsleden als wijk- en dorpsraden over de successen en kwetsbaarheden van de huidige werkwijze, en duidelijkheid over de ambities en kaders van de nieuwe koers.
- 3. Herijk op basis van deze gesprekken hun positie en stem daar de ondersteuning op af.** Een afgebakende ambitie, en in het bijzonder de kaders voor de positionering, helpt het bestuur vorm te geven aan de doorontwikkeling en zo een passende ondersteuning op touw te zetten.
De keuzes over de ondersteuning geven duidelijkheid over aandachtspunten die nu nog onvoldoende gestructureerd zijn opgepakt. Voorbeelden hiervan zijn de inbedding van signalen en initiatieven uit gebieden binnen de huidige werkwijze, een duidelijk takenpakket van de regisseur leefbaarheid (in verhouding tot wijk- en dorpsraden) en de uitdagingen rond het vinden van voldoende vrijwilligers en de samenwerking *tussen* de wijk- en dorpsraden.
Hierbij is een integrale afweging van de volgende componenten van belang:
 - financiering (zie voor opties paragraaf 5.3 van dit rapport);
 - inhoudelijke ondersteuning (zie voor opties paragraaf 5.4 van dit rapport);
 - ambtelijke borging (zie voor opties paragraaf 5.5 van dit rapport);

- bestuurlijke borging (zie voor opties paragraaf 5.6 van dit rapport).

Uiteraard moet bij de afwegingen op het gebied van ondersteuning ook aandacht zijn voor de financiële mogelijkheden; niet alleen de financiering, maar ook de keuzes op het gebied van inhoudelijke ondersteuning en ambtelijke borging gaan gepaard met keuzes over middelen (tijd en geld). In de praktijk gaan de wijk- en dorpsraden alleen goed functioneren als ook de ambtelijke organisatie goed weet wanneer en hoe de wijk- en dorpsraden betrokken dienen te worden. Juist de ambtenaren kunnen de rollen en posities van wijk- en dorpsraden duidelijk houden.

4. **Evalueer na een jaar over de samenwerking.** Er ligt een verantwoordelijkheid om de voortgang te monitoren. Deze nieuwe manier van werken kan alleen slagen als de gewenste inspanning geleverd wordt vanuit de gemeente. In de evaluatie kan worden gekeken of afspraken zijn nagekomen, verwachtingen zijn uitgekomen en verbeteringen wenselijk zijn. Zorg voor borging van eventuele verbeterpunten.

4 Belangrijkste bevindingen

4.1 Beleid

Subsidieregeling uit 2017 leidend; afsprakenkader uit 2018 niet formeel vastgesteld

Momenteel is de subsidieregeling wijk- en dorpsraden uit 2017 leidend in de samenwerking tussen wijk- en dorpsraden en de gemeente. Nadien is meermaals gecommuniceerd dat de wijk- en dorpsraden niet dé gesprekspartner, maar een van de gesprekspartners in de wijk/dorp werden. Dit is uitgewerkt in een afsprakenkader in 2018, maar deze is nooit formeel vastgesteld. De doelstellingen uit de subsidieregeling wijk- en dorpsraden uit 2017 zijn dus nog altijd leidend, en die laten ruimte voor interpretatie: *“Het bevorderen van de onderlinge contacten tussen bewoners van de buurt en de belangenbehartiging van deze bewoners, onder andere richting lokale overheden en het bevorderen van de woon- en leefsituatie in wijken en dorpen”*.

Subsidieregeling heeft vaste en flexibele component (op aantal inwoners)

Wijk- of dorpsraden kunnen aanspraak maken op een vast bedrag van € 3.450,- per jaar en een variabel bedrag van € 1,08 per inwoner gemeten op de peildatum, met een minimum van € 1.700,-. Dit budget is in zoverre geoormerkt dat het moet bijdragen aan activiteiten ten behoeve van de bevordering van een schone, hele en veilige leefomgeving, waarin mensen elkaar ontmoeten, zich verantwoordelijk voelen voor hun leefomgeving en daaraan een actieve bijdrage leveren. Maximaal € 1.500,- per jaar mag worden besteed aan bestuurskosten. Eisen die hier tegenover staan liggen onder meer op het niveau van transparantie ('reguliere vergaderingen openbaar en vrij toegankelijk'), verantwoording ('jaarlijks verantwoording afleggen aan bewoners over de activiteiten die zijn georganiseerd in de wijk of het dorp') en communicatie richting achterban ('zorgdragen voor een eigen communicatie-instrument om de bewoners van de wijk of het dorp te informeren over wijk- of dorpszaken en onderhouden dit actief').

Directe ondersteuning wijk- en dorpsraden via 'regisseur' (0,8 FTE)

In de subsidieregeling is geen aandacht voor de ondersteuning van de gemeente die de wijk- en dorpsraden kunnen verwachten. De documentatie rond de bezuinigingsronde in 2012 biedt enig zicht op deze ondersteuning aan de wijkraden. Met het terugbrengen van het aantal fte naar 1 (later 0,8) wordt aangestuurd op een meer regisserende rol, waarbij de gemeente de wijk- en dorpsraden minder uitvoerend gaat ondersteunen. Ook de ondersteuning door welzijnswerk is in 2015 teruggeschoefd. Waar aanvankelijk opbouwwerkers in elke wijk aanwezig waren, wordt gekozen om opbouwwerk primair in te zetten in drie prioriteitsgebieden. Deze zijn onder meer vastgesteld op basis van de leefbarometer en een meetmethodiek om de leefbaarheid te bepalen vanuit Wonen Limburg.

Na 2020 aandacht voor participatie, maar geen duidelijkheid over rol wijk- en dorpsraden

Na 2017 is er aandacht geweest voor participatie in brede zin, met een nota uit 2020 en aanvullend beleid uit 2022. Ook in 2023 is nieuw beleid in de maak. In deze stukken is echter geen uitwerking gegeven aan de rol van wijk- en dorpsraden binnen participatie. Er is geen duidelijke beleidsmatige afbakening gevonden binnen de gemeente Weert, van wat wel en niet via de systematiek van wijk- en dorpsraden kan worden opgepakt.

Meer informatie over het beleid is terug te vinden in bijlage 1.

4.2 Praktijk

Wijk- en dorpsraden hebben uiteenlopend netwerk en organisatiekracht

De wijk- en dorpsraden bestaan vaak uit 3 of 5 bestuursleden, met een ring van vrijwilligers daaromheen. Het werven van vrijwilligers is voor een grote meerderheid een aandachtspunt, met name als het gaat om bestuurders. Voor vrijwilligers voor tijdelijke ondersteuning, zoals bij themagroepen of de ondersteuning van activiteiten, is het probleem minder groot. Met name in de dorpen is hiervoor een breed netwerk van vrijwilligers. Het netwerk van de wijk- en dorpsraden binnen de gemeente verschilt sterk per wijk- of dorpsraad. Wijk- en dorpsraden zijn hiervoor vaak afhankelijk van de ervaring van de eigen bestuursleden; bij sommige wijk- en dorpsraden zijn (een deel van de) bestuursleden al lange tijd actief en zijn daarom goed bekend binnen de gemeente. Andere wijk- en dorpsraden zijn recentelijk vernieuwd en zij hebben meer moeite met het vinden van de juiste ambtenaren. Het contact met de professionele partners is eveneens wisselend. In de drie aandachtswijken waar sprake is van grotere inzet van Punt Welzijn, is doorgaans intensief contact met de wijkraden. Bij de andere wijken is dit contact minder frequent. Samenwerking met de politie is de afgelopen jaren afgenomen. Sommige wijk- en dorpsraden hebben zelfs helemaal geen contact meer met de politie. Ook het contact met de wooncorporatie en met andere verenigingen in wijk of dorp is zeer verschillend.

Diverse en vaak hybride rolopvatting van wijk- en dorpsraden

De wijk- en dorpsraden vullen hun rol – mede door de uiteenlopende organisatiekracht en netwerk – zeer verschillend in. Een krappe meerderheid van de wijk- en dorpsraden ziet zich voornamelijk als belangenbehartiger, zo blijkt uit de enquête die in het kader van dit onderzoek is gehouden. Uit de interviews blijkt dat niet iedere wijk- of dorpsraad deze belangenbehartigende rol ook in het democratisch proces wil invullen. Zij behartigen niet per definitie het algemeen belang, maar doelen soms ook op individuele belangen, bijvoorbeeld door wijkbewoners te ondersteunen om de juiste weg te vinden in het gemeentehuis. Andere wijk- en dorpsraden richten zich primair op het organiseren en/of faciliteren van activiteiten, meestal gericht op ontmoeting en in mindere mate ook op de leefbaarheid en veiligheid van de wijk. In de praktijk is er echter vaak sprake van een hybride invulling. Een wijkraad die zich primair richt op activiteiten kan in de praktijk op een specifiek thema toch (tijdelijk) een belangenbehartigende rol invullen, bijvoorbeeld omdat hier kennis op aanwezig is binnen de wijk- of dorpsraad.

Contact met de achterban organiseren is tijdsintensief en voor sommige doelgroepen complex

Aandachtspunt bij de rol van belangenvertegenwoordiger is de democratische legitimiteit. De wijk- en dorpsraden zijn niet gekozen en om de buurt te vertegenwoordigen moeten zij zich inspannen om te weten wat er leeft en hoe men naar de thema's waarop de wijk- en dorpsraden meedenken kijkt. Dit doen zij bijvoorbeeld door openbare vergaderingen, contacten via verenigingen en enquêtes onder de inwoners. De meeste wijk- en dorpsraden geven in dit onderzoek aan te weten wat er speelt in hun gebied. Tegelijkertijd blijkt uit de verdiepende gesprekken dat het contact met de inwoners in wijk of dorp moeilijk kan zijn. Een aantal wijk- en dorpsraden kiest er daarom ook voor om geen belangen te vertegenwoordigen op gevoelige dossiers. Via nieuwsbrieven, wijkkranten, openbare vergaderingen, contact via de welzijnsorganisatie en/of contact op straat proberen de wijk- en dorpsraden contact met de achterban te behouden. Met name in de wijken worstelt men echter met het bereiken van bepaalde doelgroepen, zoals eenzame ouderen en inwoners met een niet-Nederlandse achtergrond.

Verwachtingen over samenwerking lopen uiteen

Er zijn zeer uiteenlopende verwachtingen bij de samenwerking tussen gemeente en wijk- en dorpsraden. Er is onduidelijkheid over *waarover* en *in welke mate* geparticipeerd kan worden, en welke ondersteuning de wijk- en dorpsraden kunnen verwachten bij hun taken. Binnen de gemeente worden de verschillende rollen van de wijk- en dorpsraden door elkaar gebruikt, met bijbehorende verwachtingen. In het verlengde hiervan ontstaat er ruis over hoe communicatie tussen gemeente en wijk- en dorpsraden vorm krijgt. Dit aandachtspunt kan zowel spelen op het niveau van ambtelijke organisatie, als op het niveau van bestuur of raad. ‘Belangenbehartigers’ voelen zich met regelmaat gepasseerd, omdat zij niet altijd door de gemeente geïnformeerd worden over zaken die spelen in hun wijk of dorp. Sommige van hen vinden het onwenselijk dat zij proactief op zoek moeten naar deze informatie, bijvoorbeeld door raadsberichten in de gaten te houden. Anderen zien dit wel als een taak van de wijk- of dorpsraad zelf. Andere wijk- en dorpsraden die zich meer op het organiseren van activiteiten richten, worden soms toch gevraagd om mee te denken, waar dat juist niet aansluit bij hun rolopvatting. Zij voelen zich onvoldoende geëquipeerd om deze rol te vervullen.

Teruglopende ondersteuning vanuit gemeente zet extra druk op samenwerking

Doordat in het afgelopen decennium de ondersteuning door de regisseur wijkgericht werken van wijk- en dorpsraden geleidelijk is afgenomen, kwamen aandachtspunten in de samenwerking steeds duidelijker aan het licht. De voornaamste ondersteuning van de wijk- en dorpsraden – in de vorm van een regisseur wijkgericht werken – moest met 0,8 FTE noodgedwongen keuzes maken binnen het takenpakket. De ambtelijke organisatie beschouwde de wijk- en dorpsraden als een taak van de regisseur wijkgericht werken. De regisseur moest daardoor veel tijd steken om de wijk- en dorpsraden onder de aandacht te brengen van de ambtelijke organisatie. Hierdoor kon de regisseur zich minder richten op het direct ondersteunen van de wijk- en dorpsraden zelf. Een gevolg was dat de wijk- en dorpsraden zich in uiteenlopende richtingen bleven ontwikkelen. Onder meer de taakopvatting (activiteiten organiseren of belangen behartigen), het contact met professionele partners in de buurt en de mate waarin men contact heeft met de achterban kan sterk verschillen. In december 2021 tot en met oktober 2022 is de ondersteuning van de regisseur wijkgericht werken door uitval niet ingevuld. Ondersteuning vond in deze periode enkel nog georganiseerd plaats op het gebied van meldingen en ideeën op de openbare ruimte (Servicepunt Ruimte) en in de drie prioriteitsgebieden via de inzet van opbouwwerkers van Punt Welzijn. De afnemende ondersteuning in combinatie met de communicatieve uitdagingen van de coronapandemie heeft de samenwerking met de wijk- en dorpsraden verder onder druk gezet. De wijk- en dorpsraden hebben in deze periode veerkracht getoond en zich noodgedwongen zelfstandiger en proactiever opgesteld. De ene wijk- en dorpsraad was hier beter toe geëquipeerd dan de andere, door bijvoorbeeld een grotere omvang of meer kennis van de gemeentelijke organisatie.

Positie wijk- en dorpsraden blijft onduidelijk; risico op opportunistisch inzetten

De positie van de wijk- en dorpsraden in het participatieproces blijft vooralsnog onduidelijk. Hierdoor ontstaat het risico dat de wijk- en dorpsraden als een politiek instrument worden gebruikt. Ambtelijk en politiek wordt immers niet eenduidig met de rolinvulling omgegaan. Wanneer een standpunt van de wijk- of dorpsraad de gemeente of een andere belanghebbende niet goed uitkomt, is het denkbaar dat de representatieve functie in twijfel wordt getrokken.

Andersom kan ook. Wanneer een wijkraad een standpunt inneemt dat in lijn is met het gewenste beeld van de gemeente of een andere stakeholder, zal de vertegenwoordigende rol vanuit de achterban mogelijk worden overschat. De ruis over de positionering is terug te leiden tot het vigerend subsidiekader uit 2017, en het afsprakenkader uit 2018 dat nooit formeel is vastgesteld. Hierin krijgen de wijk- en dorpsraden een zogeheten intermediairrol toebedeeld, gericht op het versterken en verbinden van de netwerken in dorp of wijk, maar *zonder* een belangenbehartigende rol in het democratisch proces. Hoewel dit afsprakenkader nooit is vastgesteld is er wel actief in de lijn van dit afsprakenkader gecommuniceerd.

Diversiteit wijk- en dorpsraden zorgt voor uiteenlopende aandachtspunten

De diversiteit tussen de wijk- en dorpsraden zorgt ervoor dat zij uiteenlopende problemen ervaren, die leiden tot verschillende aandachtspunten binnen de ambtelijke organisatie. Wijk- en dorpsraden die graag op inhoud willen meedenken met de gemeente worden bijvoorbeeld niet altijd (tijdig) betrokken. Deze wijk- en dorpsraden zijn kwetsbaar als zij niet zelf de tijd of capaciteit hebben om de beleidskalender en projecten in de gaten te houden. Voor de ambtelijke organisatie is het niet duidelijk op welke thema's de wijk- en dorpsraden deze rol willen pakken, en ambtenaren zijn zich niet altijd bewust van (de rolomvatting van) wijk- en dorpsraden. Ook als ze wel worden betrokken in het proces blijft communicatie een aandachtspunt. Wijk- en dorpsraden wijten dit mede aan de onvoldoende inbedding van burgerparticipatie in de ambtelijke organisatie. Met name de terugkoppeling op eerdere adviezen van de wijk- en dorpsraden wordt veelvuldig als aandachtspunt meegegeven. De wijk- en dorpsraden adviseren de gemeente om inwoners in communicatie over het proces meer mee te nemen in werkprocessen en de afwegingen die een lokale overheid moet maken, zodat er meer begrip ontstaat voor de communicatie over de inhoud.

Wijk- en dorpsraden die zich richten op het organiseren van activiteiten of individuele belangen vertegenwoordigen door bewoners wegwijs te maken in de gemeentelijke organisatie, zijn met name kwetsbaar als zij de weg binnen de gemeente niet goed weten te vinden. Dit kan gebeuren door personeelsverloop bij de gemeente óf de wijk- of dorpsraad zelf. Hoewel in november 2022 is gecommuniceerd wie de nieuwe contactpersoon voor de wijk- en dorpsraden is (de regisseur leefbaarheid), weten de leden nog niet altijd goed waar ze moeten zijn binnen de organisatie. De ambtelijke organisatie heeft te maken met verzoeken die op verschillende plekken de organisatie binnenkomen. De behoeften en mogelijkheden vanuit de wijken en dorpen krijgen mede hierdoor onvoldoende prioriteit ten opzichte van het vastgestelde, sectorale beleid. In de praktijk zijn er nu regelmatig onvoldoende middelen om vorm te geven aan signalen en initiatieven uit wijk en dorp. Dit bemoeilijkt de communicatie over keuzes die de gemeente maakt.

Wijk- en dorpsraden complex dossier voor politiek

De politieke complexiteit van het dossier van de wijk- en dorpsraden blijkt uit passages uit de coalitieprogramma's. In 2018 werden de wijk- en dorpsraden niet genoemd, maar werden met 'teams leefomgeving' en 'steunpunten voor verenigingen' alternatieven aangekondigd. Deze ontwikkelingen hebben geen vorm gekregen en in 2022 hebben de wijk- en dorpsraden een plek in het coalitieprogramma onder de sociale basis; een positie die niet aansluit bij de uiteenlopende invullingen van de wijk- en dorpsraden. Het dossier wordt bemoeilijkt doordat elke vorm van doorontwikkeling gepaard zal gaan met voor- en tegenstanders. Die tegenstand komt uit een groep inwoners waar veel waardering voor is, vanwege hun vrijwillige inzet. Ook zijn er korte lijnen tussen wijk- en dorpsraden en de gemeentelijke politiek.

Ondanks deze korte lijnen wordt de raad soms op afstand gehouden door de wijk- en dorpsraden om politieke inmenging te minimaliseren. Voor meerdere raadsleden ontbreekt het aan zicht op het functioneren van de samenwerking, maar er zijn vraagtekens bij de rolopvatting en de democratische legitimiteit van de wijk- en dorpsraden.

Doorontwikkeling beleid biedt nog geen handvatten voor positionering wijk- en dorpsraden

Ambtelijk en bestuurlijk staat de gemeente nog steeds achter het principe maatwerk te bieden voor de verschillende wijken en dorpen. De wijk- en dorpsraden willen hierin graag een rol spelen, maar de indruk is dat er minder energie is om de werkwijze in de huidige vorm te continueren. Veel knelpunten in de samenwerking zijn al lange tijd bekend en worden onvoldoende structureel opgelost. De gemeenteraad heeft vanuit zijn kaderstellende rol weinig tot geen richting gegeven aan hoe de wijk- en dorpsraden passen binnen de gemeentelijke werkwijze, en hoe de gemeente moet omgaan met signalen en initiatieven vanuit wijk en dorp ten opzichte van het vastgestelde, sectorale beleid. Momenteel is er een oplegger op dit participatiebeleid in de maak, die concreter maakt wat er van ambtenaren verwacht wordt. Dit Beleidskader Participatie 2023-2026 geeft echter nog geen uitsluitsel over de positionering van wijk- en dorpsraden.

Meer informatie over de uitvoering in de praktijk is terug te vinden in bijlage 2.

5 Waar staat Weert nu, gezien wat er bij andere gemeenten is?

Uit hoofdstuk 4 is naar voren gekomen dat het participatiebeleid en het beleid ten aanzien van de wijk- en dorpsraden met elkaar verweven zijn. Dit hoofdstuk biedt handvatten voor het proces van doorontwikkeling, door eerst te bepalen waar Weert nu staat. De volgende onderwerpen zullen aan de orde kunnen komen: de vorm en samenstelling van de wijk- en dorpsraden, de schaalgrootte, de wijze van onderlinge samenwerking, wijkpartners en de gemeente en de functies van een wijkplatform (o.a. mate van zeggenschap), de financiering en de ondersteuning.

Het hoofdstuk trapt af met enkele algemene succesfactoren die vanuit dit onderzoek, maar ook vanuit andere gemeenten en de algemene literatuur naar voren zijn gekomen. Deze zijn in principe ook van toepassing voor de gemeente Weert. Daarna worden de mogelijke verschillende aspecten van de van de wijk- en dorpsraden verkend. Deze verkenning richt zich op de rol en positie die de raden kunnen innemen en de wijze waarop de ondersteuning van en samenwerking met de gemeente vorm kan krijgen. Hierin maken we onderscheid in de financiële ondersteuning, de inhoudelijke ondersteuning en de ambtelijke en bestuurlijke borging. De mate waarin een type van ondersteuning passend is, hangt af van wat het ambitieniveau is van de gemeente en wat er van wijk- en dorpsraden verwacht wordt. De ondersteuning in paragraaf 3.2 t/m 3.6 moet daarom in samenhang worden afgewogen als we aan een doorontwikkeling van de wijk- en dorpsraden denken.

5.1 Algemene succesfactoren

Afhankelijk van de lokale situatie ontwikkelen wijk- en dorpsraden zich in een eigen tempo en eigen richting. Daarmee varieert ook de ondersteuning die zij van de gemeente verwachten. Een succesfactor is om deze reden het bieden van ruimte waarbinnen wijk- en dorpsraden zich op hun eigen wijze kunnen ontwikkelen, maar tegelijkertijd behoeftegericht ondersteuning bieden op het moment dat dat nodig is. Maatwerk is belangrijk. De behoefte aan ondersteuning kan basaal zijn, zoals een ruimte die wijkplatforms kunnen gebruiken, het ontsluiten van kennis en netwerken of steun om de basiszaken van een organisatie te regelen. Wijkplatforms die net zijn opgestart of zich bijvoorbeeld oriënteren op een andere rol, hebben behoefte aan voorlichting of voorbeelden van de verschillende vormen van wijkplatforms. Op die wijze sluit je meer aan bij het verschil in tempo en behoefte dan met algemene (voorlichtings)bijeenkomsten. Paragraaf 5.3 t/m 5.6 zal verder ingaan op hoe de (behoeftegerichte) ondersteuning vorm kan krijgen.

Transparante, duidelijke en tijdige communicatie is een andere succesfactor. Wijk- en dorpsraden bestaan uit betrokken bewoners die bereid zijn zich vrijwillig in te zetten voor een betere wijk. Een actievere samenwerkingshouding van de gemeente toegespitst op duidelijke en korte lijnen, tijdige informatie over ontwikkelingen in de wijk, terugkoppeling op de inbreng en een stabiele positie voor wijk- en dorpsraden. Dit zijn aspecten waaraan de gemeente Weert in het kader van de doorontwikkeling van het participatiebeleid al uitgebreid aandacht heeft gegeven. In het vervolg van dit hoofdstuk focussen we daarom specifiek op de samenwerking tussen gemeente en wijk- en dorpsraden.

5.2 Positionering wijk- en dorpsraden

Om te kunnen komen tot een passende vorm van samenwerking en ondersteuning die aansluit bij de behoeften, dient er eerst helderheid te zijn over de positionering (en bijbehorende status, rolopvatting en beïnvloedingsruimte) van de wijk- en dorpsraden. Vrijwel alle betrokkenen zijn het erover eens dat de gemeente duidelijke kaders zou moeten bieden waaruit duidelijk wordt wat van de wijk- en dorpsraden verwacht wordt en welke rollen zij kunnen hebben. Deze kaders dienen wel voldoende ruimte te bieden aan de bestaande diversiteit in positionering en rolopvatting, om zo maatwerk te kunnen bieden. Er zijn grofweg vier rollen te onderscheiden die elkaar overigens niet wederzijds uitsluiten. Deze zijn:

1. *organisator*: het zelf initiëren en uitvoeren activiteiten bijvoorbeeld gericht op leefbaarheid en ontmoeting;
2. *facilitator*: het faciliteren van initiatieven vanuit wijk/dorp, bijvoorbeeld door bewoners(groepen) in contact te brengen met de gemeente en/of hen te wijzen op subsidie- of participatiemogelijkheden;
3. *belangenbehartiger*: deze rol bestaat enerzijds op het inbrengen van belangen vanuit het dorp/ de wijk richting het gemeentebestuur en anderzijds het informeren van de achterban over gemeentelijke plannen en beleid, waarbij drie varianten zijn te onderscheiden:
 - a. *individuele belangenbehartiger*: het ondersteunen van individuen met hun idee, melding of verzoek;
 - b. *collectieve belangenbehartiger in een bredere context van belangenbehartigers*: inbrengen van belangen vanuit het dorp/de wijk richting het gemeentebestuur, naast dat anderen in de wijk/het dorp ook hun eigen belangen behartigen;
 - c. *exclusieve collectieve belangenbehartiger*: enige partij die belangen vanuit het dorp/de wijk richting het gemeentebestuur brengt;
4. *intermediair/verbinder*: bijeen brengen van inwoners, gemeente, belangengroepen en andere stakeholders rondom specifieke thema's die relevant zijn voor wijk of dorp.

Rol in het organiseren en faciliteren van activiteiten

Het blijkt dat de gewenste positionering van de Weertse wijk- en dorpsraden in een deel van de gevallen een aanscherping is van de huidige rolopvatting. Zo richt een aanzienlijk deel van de wijk- en dorpsraden zich op het organiseren en/of faciliteren van activiteiten. Bovendien is er veel draagvlak om deze rol ook in de toekomst te vervullen en verder te versterken. Aan deze rol zijn in algemene zin enkele eisen te koppelen. Deze zijn:

- de inhoudelijke afbakening dient helder te zijn. De activiteiten kunnen zowel op het sociale als het fysieke gericht zijn. Een belangrijke voorwaarde is dat activiteiten aansluiten op een behoefte en daarmee is enig zicht in wat er speelt in wijk/dorp noodzakelijk;
- een efficiënte invulling van deze rol vraagt verder om goede bekendheid met regelingen bij gemeente (of elders) om middelen (bijv. in de vorm van subsidies) voor deze activiteiten te verkrijgen;
- vanuit de gemeente is dit ook het belangrijkste aandachtspunt: er moeten middelen (in financiën en in sommige gevallen ook in mankracht) beschikbaar zijn om de activiteiten goed te ondersteunen (zie ook 5.3);
- minder een 'eis' en meer een 'pre' is een netwerk van vrijwilligers, met name wanneer een wijk- of dorpsraad meer een organiserende rol oppakt. Dit vergroot de slagkracht.

Momenteel zijn de activiteiten van de wijk- en dorpsraden in belangrijke mate gericht op de leefbaarheid en/of ontmoeting in wijk of dorp. Een deel is hiermee in lijn met het coalitieakkoord, als onderdeel van de sociale basis, maar een deel zet de activiteiten breder in. Mogelijk kan via de kaders in de subsidieregeling van de wijk- en dorpsraden deze focus worden scherp gesteld. Een eventuele nadruk op het sociale domein kan echter ook via de regelgeving rond burgerinitiatieven en/of reguliere en programmatische budgetten vanuit de bestaande afdelingen in het sociaal domein (zie ook 'Ondersteuning vanuit de gemeente: financiering').

Rol als belangenbehartiger

De rol als belangenbehartiger vraagt in algemene zin om een scherp inzicht in wat de belangrijke thema's en uitdagingen zijn in de eigen wijk/in het eigen dorp en wat daarin de belangen van de inwoners en eventueel draagvlak voor beleid zijn. Verder vraagt het om kennis van de plannen die de gemeente heeft met het gebied dat men vertegenwoordigt. Met name het vertegenwoordigen van alle inwoners is voor veel wijk- en dorpsraden een (te) grote uitdaging. Dit geldt niet alleen voor Weert maar in het hele land.

Een meerderheid van de wijk- en dorpsraden ziet zich op een of andere manier als belangenbehartiger. In de ogen van de wijk- en dorpsraden biedt de gemeente echter te weinig duidelijkheid over wat belangenbehartiging precies inhoudt. Hierdoor is ook onduidelijk wat er van een wijk- of dorpsraad verwacht mag worden als zij zich als zodanig positioneren. Momenteel wordt deze rol dan ook op verschillende manieren opgevat en ingevuld.

- Sommigen wijk- en dorpsraden vatten belangenbehartiging op als het ondersteunen van individuen om met hun idee, melding of verzoek binnen het gemeentehuis op de juiste plek te komen. Dat is een meer faciliterende rol.
- Anderen vatten belangenbehartiging breder op en zien het als een rol waarin ze hun achterban vertegenwoordigen in het democratisch proces, bijvoorbeeld waar het gaat om inspraak en participatie. In dit verband stelt de gemeente Weert al enkele jaren als voorwaarde dat een wijk- of dorpsraad geen exclusieve positie heeft. Ze zijn géén primaire collectieve belangenbehartiger, maar kunnen wel een collectieve belangenbehartiger in een bredere context van belangenbehartigers zijn. De raden zijn hiermee een van de actoren in het participatieproces. Inwoners kunnen dus los van de wijk- of dorpsraad rechtstreeks participeren of zich op andere wijzen organiseren en laten vertegenwoordigen. Deze lijn wordt in de praktijk echter niet altijd strak gehanteerd. Als dit in de toekomst wel gebeurt, wordt het belang dat wijk- en dorpsraden zicht hebben op wat er precies leeft bij de achterban kleiner. De onduidelijkheid over de al dan niet exclusieve positie van de wijk- en dorpsraden, komt ook tot uiting in de informatie-uitwisseling. Zijn ambtenaren verplicht wijk- en dorpsraden apart te informeren, of kunnen zij mee in de algemene communicatie over plannen en projecten? Dat deze tijdig, duidelijk en volledig moet zijn spreekt voor zich, en maakt onderdeel uit van de algemene doorontwikkeling van het participatiebeleid.
- Een aantal wijk- en dorpsraden wil invulling geven aan de belangenbehartigende rol door het ontwikkelen van een visie op wijk- of dorpsniveau. Dit zal dan in samenspraak met inwoners, instellingen, bedrijven en verenigingen uit wijk of dorp moeten gebeuren. Er zijn parallellen te trekken met de leefbaarheid-agenda's die de wijk- en dorpsraden eerder opstelden. Wanneer deze richting wordt gekozen luistert de precieze invulling nauw. In het verleden hadden wijk- of dorpsraden hierin een leidende rol, en lagen deze werkzaamheden op het niveau van belangenbehartiging.

De wijk- en dorpsraden stelden immers de speerpunten vast. In deze werkwijze is erkenning van de wijk- en dorpsraden als vertegenwoordiger van de wijk noodzakelijk, en sluit daarom niet aan bij de lijn die de gemeente Weert heeft ingezet. Als de wens er is om toch visies op wijk- of dorpsniveau te ontwikkelen, zijn er ook voorbeelden van gemeenten die vanuit de eigen organisatie met 'gebiedsplannen' komen, vaak op basis van data over de wijken. Deze moeten een bijdrage gaan leveren aan de brede, integrale aanpak in de wijken: samenleving & sociale cohesie, veiligheid, gezondheid, meervoudige problematiek en activering. Hierbij kan de wijk- en dorpsraad een meer ondersteunende rol krijgen in dit proces.

Rol als intermediair/verbinder

Landelijk is een trend zichtbaar waarbij wijk- en dorpsraden een nieuwe positie krijgen die meer is gericht op verbinding tussen mensen en groepen in de wijk én de gemeente. Zij brengen als netwerkorganisatie geïnteresseerde personen en organisaties rondom een thema bij elkaar. Ook in de gemeente Weert zijn er wijk- en dorpsraden die hier op verschillende manieren vorm aan geven.

De achtergrond van de focus op verbinden en netwerkvorming is dat inwoners meer invloed op hun directe leefomgeving willen, maar dit steeds minder doen via geïnstitutionaliseerde instanties en vaste organisatievormen. Participatie via een netwerkorganisatie heeft als doel de drempel tot deelname lager te maken en zo een meer diverse en representatieve groep inwoners te betrekken en meer slagkracht te organiseren. Een netwerkorganisatie kan naar eigen inzicht een rol pakken op het organiseren en/of faciliteren van activiteiten. Hier kan maatwerk worden toegepast. Het kan zijn dat de ene wijk zich richt op activiteiten rond eenzaamheid en een andere op veiligheid. Een netwerkorganisatie is geen formele belangenbehartiger en dus in participatieprocessen geen exclusieve participant. Het staat hen wel vrij via de reguliere participatieprocessen invloed uit te oefenen. Vanuit de filosofie van de netwerkorganisatie kan dit per thema in verschillende samenstellingen. Er kan steeds opnieuw in het netwerk naar een passende samenstelling worden gezocht. Er kunnen echter ook andere geluiden uit de wijk in dit participatieproces een plek krijgen. Wijk- en dorpsraden worden dan meer een adviesorgaan op het gebied van participatie, waarmee eventueel advies op inhoudelijke vraagstukken verschuift naar de thematische groepen, waar (leden van) de wijk- en dorpsraden uiteraard ook in plaats kunnen nemen. In de basis leidt dat tot deze taken:

- bouwen aan netwerk van vrijwilligers (t.b.v. invulling andere rollen) in wijk of dorp en het opsporen van energie, talent en competenties om deze effectief in te zetten;
- bouwen aan een professioneel netwerk (maatschappelijk middenveld) in wijk of dorp;
- het zijn van een verbindende factor tussen bewoners en diverse professionele actoren;
- dialoog organiseren rond thema's en uitdagingen op schaal van wijk of dorp (al dan niet gekoppeld aan instrumenten zoals een wijk- of dorpsvisie).

5.3 Financiering van wijk- en dorpsraden

De gemeente kan de wijk- en dorpsraden op meerdere manieren direct of indirect financieel ondersteunen. We onderscheiden vier mogelijke componenten:

1. De subsidiestructuur voor de wijk- en dorpsraden

Een budget rechtstreeks gekoppeld aan de wijk- en dorpsraden, bedoeld als onkostenvergoeding en om kleine activiteiten mee te bekostigen. Dit is te beschouwen als een basissubsidie.

2. De subsidieregeling voor burgerinitiatieven

Een regeling die wijk- en dorpsraden én andere belanghebbenden in staat stelt middelen voor initiatieven ter verbetering van de leefbaarheid te verkrijgen. Deze regeling was in Weert belegd bij afdeling Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn, cluster Veiligheid & Leefbaarheid. De regeling is inmiddels afgelopen en na evaluatie wordt bekeken of er een vervolg komt.

3. Flexibele budgetten bij de inhoudelijke domeinen

Eventueel kunnen vanuit budgetten die in de lijn zijn geplaatst ook ideeën worden ondersteund. Dit gebeurt niet veel, mede doordat de budgetten grotendeels vastgesteld zijn en wordt verwezen naar de regeling rond burgerinitiatieven. Verschil met deze subsidieregeling (2) is dat flexibele budgetten bij de inhoudelijke domeinen ervoor zorgen dat deze domeinen zelf ook meer in positie worden gebracht om in te springen op initiatieven vanuit de wijken en dorpen.

4. Gebiedsgerichte budgetten, zoals wijkbegrotingen

Hierbij gaat het om budgetten die specifiek gekoppeld zijn aan een gebied, vaak gericht op achterstandsgebieden. Momenteel werkt Punt Welzijn primair in drie prioriteitsgebieden, vastgesteld op basis van de leefbarometer en een meetmethodiek om de leefbaarheid te bepalen vanuit Wonen Limburg. Gebiedsgericht budget kan ook in een participatieve vorm worden ingezet, zoals via wijkbegrotingen. Hier beslissen inwoners over de besteding van de budgetten.

Subsidiestructuur voor de wijk- en dorpsraden

De financieringsstromen bieden mogelijkheden om de samenwerking met wijk- en dorpsraden anders in te richten. Hierbij is de subsidiestructuur voor de wijk- en dorpsraden (1) de meest directe knop om aan te draaien. Vanuit een deel van de wijk- en dorpsraden komt momenteel het signaal dat deze subsidie door de gestegen kosten niet meer toereikend is. Een verhoging van deze subsidie vergroot de mogelijkheden van wijk- en dorpsraden om op eigen kracht te professionaliseren of bij te dragen aan activiteiten. Bij een grotere rol voor de wijk- en dorpsraden – zoals bijvoorbeeld het opstellen van een wijkvisie – zou ook een grotere basissubsidie verwacht mogen worden. Het andere uiterste is het beëindigen van de exclusieve subsidierelatie, waarbij de budgetten wel beschikbaar blijven voor wijk of dorp, maar bijvoorbeeld in een regeling rond burgerinitiatieven (2) of flexibele budgetten (3) landen.

Subsidieregeling rond burgerinitiatieven

De regeling rond burgerinitiatieven (2) was voorheen gekoppeld aan de wijk- en dorpsraden (MijnStraatJouwStraat). De wijk- en dorpsraden hebben in deze werkwijze een sleutelrol in de toewijzing van deze budgetten. Met de introductie van het fonds voor burgerinitiatieven in 2017 is deze sleutelrol voor wijk- en dorpsraden losgelaten. De wijk- en dorpsraden staan dan ook zichtbaar meer op afstand. Uit het onderzoek blijkt dat niet alle wijk- en dorpsraden goed bekend zijn met deze regeling rond burgerinitiatieven.

Uit de ambtelijke interviews blijkt dat per saldo het gebruik van de regeling is teruggelopen. Na een ambtelijke evaluatie wordt bekeken of en in welke vorm de regeling voortgezet wordt. Als er sprake is van continuering, ligt het voor de hand om wijk- en dorpsraden beter te informeren over de mogelijkheden. Afhankelijk van de gekozen positionering kunnen zij ook weer een actievere rol krijgen.

Flexibele budgetten bij de inhoudelijke domeinen

Naast de subsidieregelingen zijn er voorbeelden dat vanuit vakafdelingen uit eigen budget initiatieven worden gesteund (3). In de praktijk is dit vaak lastig, omdat een groot deel van de budgetten (en manuren) vastliggen. Dit bemoeilijkt het ‘van buiten naar binnen werken’. Per beleidsveld kan worden gekeken of er een deel van het budget beschikbaar kan blijven voor initiatieven vanuit wijken en dorpen. De meeste vraag ontstaat waarschijnlijk op het gebied van duurzaamheid, openbaar groen, mobiliteit, veiligheid en sociale cohesie/eenzaamheid. Voordeel van deze methodiek boven een methodiek via een subsidieregeling (2) is dat de afdelingen hiermee meer zelf verantwoordelijkheid voelen voor het samenwerken met wijk- en dorpsraden en/of andere inwoners. Dit kan bijdragen aan de cultuuromslag om zich meer te verplaatsen in de leefwereld van inwoners.

Gebiedsgerichte budgetten

Een intensievere variant op dit flexibele budget is het werken met een wijkbegroting. Hier worden de flexibele budgetten gebundeld en teruggelgd bij wijkbewoners om te herverdelen. Invullingen van de methodiek in het land verschillen op onderdelen van elkaar. Soms wordt er met inwoners verkend welke gemeentelijke taken deel uitmaken van deze begroting, waarna de inwoners zelf deze budgetten kunnen herverdelen. Meestal is er sprake van een budget en kunnen inwoners een idee voor hun buurt opperen. Alle inwoners mogen stemmen op het volgens hen beste idee. Het budget gaat naar de ideeën met de meeste stemmen. De initiatiefnemer is vervolgens zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van het idee. Per wijk of dorp kan de herverdeling van deze gelden dus zeer verschillend uitpakken. Bij wijkbegrotingen elders in het land ligt de nadruk vaak op ontmoeten (sport, spelen, cultuur of een activiteit), duurzaamheid (hergebruik, energie en circulaire economie) en leefbaarheid (veiligheid, opruimen, straatmeubilair of -kunst, groen en bloemen).

De gebiedsgerichte budgetten voor prioriteitsgebieden (4) staan in de huidige praktijk grotendeels los van de samenwerkingsstructuur met wijk- en dorpsraden. Wel is er een intensievere samenwerking tussen Punt Welzijn en de wijk- en dorpsraden zichtbaar in deze prioriteitsgebieden: Boshoven, Biest-Groenewoud en Keent-Moesel. De gemeente kan er eventueel voor kiezen om de budgetten die richting de wijken en dorpen gaan – via de subsidies aan wijk- en dorpsraden (1) of in bijvoorbeeld de wijkbegrotingen (3) – op vergelijkbare wijze te prioriteren. Naarmate geldstromen per wijk of dorp afhangen van scores op leefbaarheid komt er een zwaardere verantwoordingsplicht om deze keuzes te onderbouwen, door middel van gebiedsmonitoring (zie ook 5.4).

5.4 Inhoudelijke ondersteuning

Er zijn verschillende manieren van ondersteuning mogelijk die bijdragen aan een goede samenwerking en daarmee efficiënte werkwijze. Ondersteuning aan vrijwilligers van de wijk- en dorpsraden moet in verhouding staan met de werkzaamheden. Bij een prominente rol in het democratisch proces, hoort ook een grotere inspanning om bij te dragen aan een gewenste professionele werkwijze.

Overigens kan de behoefte aan inhoudelijke ondersteuning vanuit de gemeente soms wringen met het onafhankelijke karakter van de wijk- en dorpsraden. Tal van andere verenigingen en stichtingen in de wijken en dorpen ontvangen nauwelijks of helemaal geen ondersteuning.

De best passende vorm van ondersteuning is uiteraard afhankelijk van de positionering en rolopvatting van de betreffende wijk- of dorpsraad. Verder kan de gewenste ondersteuning in de loop van de tijd veranderen parallel aan een mogelijke ontwikkeling die wijk- of dorpsraad doormaakt. Maatwerk is dus belangrijk. De behoefte aan ondersteuning kan heel basaal zijn, zoals een ruimte die wijk- en dorpsraden kunnen gebruiken, het ontsluiten van kennis en netwerken of steun om de basiszaken van een organisatie te regelen. Uit dit onderzoek komen verschillende suggesties naar voren hoe de gemeente de wijk- en dorpsraden beter kan ondersteunen en zo kan bijdragen aan een professionele werkwijze.

- Voor elke gekozen positionering is een sterk netwerk in wijk of dorp een pre voor de wijk- en dorpsraden. De gemeente kan mogelijk een rol spelen bij het versterken van dit netwerk, bijvoorbeeld door het faciliteren van structurele contactmomenten met professionele partners. Dit draagt bij aan een professioneel netwerk van het maatschappelijk middenveld in wijk of dorp. Ook kan met het aanbieden van instrumentarium het contact houden met de achterban makkelijker worden gemaakt. Momenteel wordt er gebruik gemaakt van HOPLR, een digitaal buurtplatform. Dit platform is echter nog geborgd in de organisatie en de volledige mogelijkheden hiervan worden nog niet benut.
- In het verlengde van een versterkt netwerk ligt de mogelijkheid actief te ondersteunen bij het werven van vrijwilligers. De mate waarin de gemeente hierop inzet lijkt gekoppeld te worden aan de verwachtingen die men bij de wijk- en dorpsraden neerlegt. Bij een wijk- en dorpsraad die zich puur richt op het organiseren van activiteiten kan worden verwacht dat zij zelf vrijwilligers werven, net als andere verenigingen in wijk of dorp. Wanneer er eisen worden neergelegd op het gebied van inclusiviteit, om een representatieve groep participanten op de been te brengen, ligt het voor de hand om te helpen om moeilijk bereikbare doelgroepen te bereiken.
- Bij een aantal wijk- en dorpsraden is er sprake van trekkers die goed bekend zijn met de lokale en gemeentelijke context. Deze trekkers, die vaak al langere tijd actief zijn in wijk- of dorpsraad, leveren hiermee een belangrijke bijdrage aan de effectiviteit van de samenwerking. Deze trekkers moeten gehoord en gezien worden en erkend voor wat ze allemaal doen. Tegelijkertijd kan de gemeente gerichte ondersteuning bieden aan (leden van) wijk- en dorpsraden waar de kennis van de lokale en gemeentelijke context beperkter is, bijvoorbeeld door recente bestuurswisselingen.
- De gemeente kan mogelijk een impuls geven aan de samenwerking tussen wijk- en dorpsraden. Deze vindt nu wel ad hoc plaats, maar de meeste wijk- en dorpsraden geven aan dat dit beter kan. Er gaan stemmen op om het voorzittersoverleg – een overlegvorm waarbij alle wijk- en dorpsraden en een ambtelijke en bestuurlijke afvaardiging van de gemeente aanwezig was – nieuw leven in te blazen. Wellicht kan ook in andere werkvormen meer de samenwerking worden gezocht, waarbij kennis, ervaringen en lessen onderling worden gedeeld. Een dergelijke uitwisseling is leerzaam, interessant en ook motiverend, inspirerend voor deze groep van actieve en betrokken bewoners. De ervaring leert dat dit soort bijeenkomsten niet van zelf tot stand komt. De gemeente kan hier een initiërende rol spelen. Vooral een aantal wijkraden binnen Weert geven aan elkaar meer te willen opzoeken.

Hierbij moet worden aangetekend dat er vrijwel géén draagvlak is voor het samenvoegen van wijkraden. Hoewel dit een bijdrage kan leveren aan de slagkracht denken wijkraden dat problematiek en bevolkingssamenstelling per wijk te zeer verschilt. Het identiteitsverlies kan gevolgen hebben voor de binding en de bereidheid om zich in te zetten voor de wijk. Ook hebben wijkraden een andere filosofie over hoe zij hun rol moeten invullen, hoewel dit laatste punt mogelijk minder van belang wordt als er meer kaders worden geboden.

- De gemeente kan bijdragen aan de wijkgerichte aanpak door middel van gebiedsmonitoring. Door data op wijkniveau te verzamelen en ontsluiten kan de gemeente zelf prioriteiten bepalen, maar ook de wijk- en dorpsraden die zich richten op activiteiten helpen met het bepalen van speerpunten voor deze activiteiten.
- Zoals gezegd gaan we in dit hoofdstuk niet in op algemene participatierichtlijnen, maar op het gebied van tijdige informatie over ontwikkelingen in de wijk speelt er een gebiedsgerichte component mee. Verschillende wijk- en dorpsraden verwachten een actieve informatieplicht van de gemeente op ontwikkelingen in wijk of dorp om goed belangen te vertegenwoordigen. Bij een doorontwikkeling richting een netwerkorganisatie kan ook worden besloten dat er geen richtlijn ligt voor informatiestromen richting de netwerkorganisaties en dat zij alleen actief geïnformeerd worden als de gemeente hoopt met hen een dialoog te kunnen organiseren in de wijk ten behoeve van participatie. Het staat netwerkorganisaties dan uiteraard wel vrij op basis van reguliere informatiestromen op andere dossiers ook hun rol in te vullen. Sommige wijk- en dorpsraden gaan nu ook al proactief op zoek naar wat er speelt in hun wijk of dorp, bijvoorbeeld door zich te abonneren op de raadsstukken van de gemeente.
- Er komt vanuit verschillende wijkraden het signaal dat er een gebrek is aan geschikte faciliteiten om samen te komen. Hierdoor moeten zij soms uitwijken naar andere wijken, waarmee voorbij wordt gegaan aan de filosofie van de wijkgerichte aanpak en de drempel tot deelname wordt verhoogd.

5.5 Ambtelijke borging van de werkwijze

De samenwerkingsstructuur met wijk- en dorpsraden is een vorm van gebiedsgericht werken, waarmee de gemeente poogt meer ‘van buiten naar binnen’ te werken. Dat kan door initiatieven uit de wijken en dorpen (overheidsparticipatie) of door hen meer te betrekken bij ontwikkelingen in de gebieden (burgerparticipatie). Dit is op verschillende manieren te organiseren binnen de gemeente. Er zijn grofweg drie typen terug te vinden in de praktijk.

- In sommige gemeenten is gebiedsgericht werken het leidend principe in de gemeentelijke organisatie. Deze vaak grotere wijkteams kunnen als opdrachtgever optreden voor beleidsontwikkeling en uitvoering en budgetbevoegd zijn. Omdat de wijken leidend zijn, kan beleid en uitvoering per wijk verschillen. Deze vorm van gebiedsgericht is vanwege de schaal van de gemeenten vooral te zien bij grotere gemeenten.
- De meeste gemeenten gebruiken wijkcoördinatie. De coördinatie en afstemming tussen de beleidsdomeinen en tussen de wijken is dan afzonderlijk belegd in de gemeentelijke organisatie. De beleidsverantwoordelijkheid en bevoegdheden, bijvoorbeeld met betrekking tot budgetten, blijft merendeels liggen bij de domeinen. Soms heeft de wijkcoördinatie wel kleine werkbudgetten. De wijkcoördinatie is het aanspreekpunt van inwoners en organisaties uit de wijken en vervult een schakelfunctie met de gemeentelijke organisatie. Ook bouwen zij sociaalmaatschappelijke netwerken waarop kan worden aangehaakt vanuit de domeinen.

- Een derde spoor is vooral terug te vinden bij kleinere gemeenten. De organisatie is dan opgebouwd op basis van beleidsdomeinen (en/of inhoudelijke thema's en opgaven). Bij ontbreken van wijkcoördinatie is er inbedding bij de inhoudelijke domeinen noodzakelijk om vorm te geven aan het gebiedsgericht werken.

Weert werkte op papier volgens het principe van wijkcoördinatie (2), door middel van de regisseur wijkgericht werken. Deze organisatievorm brengt in de basis meerdere voordelen met zich mee, zoals een eenduidig aanspreekpunt voor wijk- en dorpsraden. Ook kan deze wijkcoördinatie structureel en systematisch werken aan verbinding in en met de wijken. Nadeel is dat wijkcoördinatie klem kan komen te zitten tussen enerzijds wat vanuit wijken nodig is of wordt gevraagd en anderzijds de keuzes die de domeinen maken. Afstemming blijkt in de praktijk moeilijk. Stroperigheid ligt dan op de loer waardoor de inwoners en samenwerkingspartners in de wijken er wel de nadelen van kunnen ondervinden.

Door uitval is de regierol in de periode december 2021 tot en met oktober 2022 niet ingevuld. In de praktijk werd er dus eigenlijk via het derde spoor gewerkt, behalve dat er geen inzet is gepleegd om het gebiedsgericht werken in te bedden bij de inhoudelijke domeinen. De systematiek met de wijk- en dorpsraden werd te veel als 'iets van de wijkregisseur' gezien en was te weinig onderdeel geworden van de werkwijze in de domeinen. Medewerkers van de vakafdeling moesten noodgedwongen zélf het voortouw nemen in het 'gebiedsgericht werken', maar door de beleidsdruk, beperkte tijd en middelen is er te weinig en te ongestructureerd vorm gegeven aan de samenwerking met wijk- en dorpsraden.

Omdat het goed aansluit bij de voorgaande teksten geven we hier een inkijkje in welke doorontwikkelingsmogelijkheden er zijn voor de gemeente Weert en welke afwegingen er gemaakt kunnen worden. In het bestuurlijke deel van dit rapport komen we hierop terug.

In theorie staat de gemeente Weert voor een nieuwe keuze, waarbij kan worden ingezet op wijkcoördinatie óf op inbedding in de inhoudelijke domeinen. Een potentieel voordeel van laatst genoemde aanpak is dat de gebiedsgerichte focus van buiten naar binnen dichtbij de inhoudelijke beleidsverantwoordelijkheid is georganiseerd waardoor deze hand in hand kunnen gaan. Echter, als de organisatie nog niet klaar is voor deze stap en er te weinig geïnvesteerd wordt in de aanpak is de kans op slagen klein. Ieder beleidsdomein moet namelijk zelf bouwen aan sociaalmaatschappelijke netwerken in wijken.

De taken van de regisseur wijkgericht werken zijn momenteel belegd bij de regisseur leefbaarheid. Vanuit deze rol kan – indien noodzakelijk – worden geëscaleerd. Daarmee lijkt de gemeente voor te sorteren op de voortzetting van de werkwijze met wijkcoördinatie, zoals omschreven bij punt 2 op de vorige pagina. Als dit het geval is, zijn er enkele mogelijkheden om deze rol verder vorm te geven:

- Deze wijkcoördinatie is de structurele verbinding tussen de gemeente en de wijken en dorpen. Met 17 wijk- en dorpsraden is het voor één coördinator onmogelijk zichtbaar en beschikbaar te zijn voor alle wijk- en dorpsraden én binnen de gemeentelijke organisatie de gebiedsgerichte aanpak te stimuleren. Mogelijk is een bredere formatie wenselijk, en in ieder geval is duidelijkheid over het takenpakket noodzakelijk. Wijkcoördinatie opereert bij voorkeur zo veel mogelijk in de wijk om met alle relevante partijen stevige relaties te onderhouden.

Risico bestaat dat er te veel energie gaat zitten in de aanjagende rol in de eigen organisatie, waardoor zij minder toekomen aan hun verbindende rol in de wijk. Wijkcoördinatie blijft afhankelijk van de mate waarin de werkwijze is ingebed in de domeinen.

- De (hiërarchische) positie wijkcoördinatie kan veel gevolgen hebben voor beeldvorming en daarmee effectiviteit vergroten. Een positie buiten de lijn kan bijdragen aan de onafhankelijkheid en duidelijkheid dat de wijk- en dorpsraden niet enkel op één domein worden ingezet. Een onafhankelijke positie biedt meer vrijheid om te kunnen doen wat zij denken dat nodig is en flexibel (bij) te sturen. Ook biedt deze positionering idealiter de mogelijkheid tot contact en samenwerking met het bestuur. Bestuurlijke dekking is voor wijkcoördinatie en het succes van hun werk cruciaal. In grotere gemeenten is er vaak een aparte afdeling gebiedsgericht werken. In kleinere gemeenten wordt de wijkcoördinatie bijvoorbeeld direct onder de directie gepositioneerd.
- Lijnafdelingen zijn erg druk met hun eigen prioriteiten en doordat er geen gebiedsplannen zijn en het ‘van buiten naar binnen’ werken nog niet goed is ingebed, hebben de signalen vanuit de gebieden vaak een lagere prioriteit dan de plannen uit het eigen vastgesteld beleid. Een mandaat en duidelijke lijnen voor escalatie kunnen de wijkcoördinatie helpen de gewenste ontwikkelingen kracht bij te zetten, zodat de stem van wijk of dorp via hen harder doorklinkt in de gemeentelijke organisatie.
- Afhankelijk van de keuzes die gemaakt worden rond de financiën kan wijkcoördinatie een passende rol krijgen in het beheren van budgetten. Met het aflopen van de regeling voor burgerinitiatieven is de wijkcoördinatie afhankelijk van de middelen van de lijnafdeling om zaken gedaan te krijgen. Hier is momenteel onvoldoende flexibel budget beschikbaar. In sommige gemeenten werkt de wijkcoördinatie ook met een eigen budget, bijvoorbeeld om activiteiten te kunnen versnellen.

5.6 Bestuurlijke borging van de werkwijze

Bestuurlijk zijn er twee ontwikkelrichtingen die kunnen bijdragen aan de borging:

- De eerste is de toekomstige plaatsing van het thema in de portefeuille van de burgemeester. Deze heeft een neutralere politieke kleur, minder een koppeling met een vakinhoudelijke discipline. Daarnaast is er binnen de portefeuille van de burgemeester doorgaans meer ruimte om een langetermijnvisie neer te zetten.
- Een tweede ontwikkelrichting is het creëren van een vorm van wijkwethouderschap. Eerder is al benoemd dat lijnafdelingen druk zijn met eigen prioriteiten en dat het ‘van buiten naar binnen’ werken nog niet goed is ingebed. Hierdoor hebben de signalen vanuit de gebieden vaak een lagere prioriteit dan de plannen uit het eigen vastgesteld beleid. Door wijkwethouderschap kan er bestuurlijk meer status worden meegegeven aan signalen uit de wijken en dorpen.

Weert heeft de bestuurlijke borging momenteel bij een wethouder belegd.

6. Bestuurlijke reactie

De Rekenkamer Weert
Drs. ing. A.M.A. van Drunen Msc

Weert, 12 september 2023

Onderwerp: Bestuurlijke reactie conceptrapport Rekenkameronderzoek wijk- en dorpsraden Weert
Uw kenmerk:
Ons kenmerk: 2170747 / 2180146

Geachte heer Van Drunen,

Het college van burgermeesters en wethouders van Weert maakt graag gebruik van de mogelijkheid om een bestuurlijke reactie te geven op uw concept eindrapport Rekenkameronderzoek wijk- en dorpsraden Weert.

Dank en waardering voor het onderzoek

De manier waarop het onderzoek is uitgevoerd, verdient een blijk van waardering. Bestuurlijk en ambtelijk hebben wij graag onze medewerking verleend aan dit onderzoek. Het college spreekt hun waardering uit over de participatieve vorm waarop dit onderzoek is uitgevoerd.

Ontwikkelingen in relatie tot het rapport

De gemeente is in ontwikkeling en zo ook diverse processen. Graag informeert het college u over een aantal ontwikkelingen welke betrekking hebben op bevindingen van het rapport:

- In april 2023 is een bijeenkomst georganiseerd met, voor en door de wijk- en dorpsraden. Een vervolg hierop vindt plaats in het najaar van 2023. De gemeente initieert en faciliteert deze bijeenkomst. Het college ziet graag dat dit een bijeenkomst is met, voor en door de wijk- en dorpsraden waarbij zij zelf invulling geven aan deze tweede bijeenkomst.
- In uw rapport refereert u aan het nieuwe participatiebeleid dat in ontwikkeling is. Inmiddels is het beleidskader Participatie door de gemeenteraad vastgesteld. In dit kader staat als resultaat benoemd dat de gemeente en wijk- en dorpsraden zich bewust zijn van hun onderlinge rol.
- Tijdens de behandeling van de Kadernota is de motie wijkgericht werken aangenomen. In de motie wordt aangegeven om bij de ontwikkeling van deze werkwijze onder andere de wijk- en dorpsraden te betrekken.
- De wens om een opstart te maken met een voorzittersoverleg wijk- en dorpsraden is ook tijdens de eerste bijeenkomst in april 2023 uitgesproken. Het doel van dit overleg bevindt zich in de verkennende fase.

Reactie op het rapport

De algehele conclusie dat er onduidelijkheid heerst over de positie en rol van de wijk- en dorpsraden erkent het college. Ook erkent het college dat het een politiek bestuurlijke keuze is hoe in de toekomst wordt omgegaan met de wijk- en dorpsraden.

In de onderzoeksvragen wordt gesproken over gebiedsgerichte aanpak, wijkgerichte aanpak en wijkgericht werken. Tijdens de voorbespreking van het onderzoek is aangegeven dat de gemeente Weert niet meer middels het concept 'wijkgericht werken' werkt. Het college vindt het jammer dat het onderzoek alsnog met deze benamingen is uitgevoerd.

In het rapport wordt meermaals gerefereerd aan de impact van de bezuinigingen zowel in de ambtelijke organisatie als die van Punt welzijn. Het college had graag een verdiepend onderzoek of verheldering gezien van datgene wat minimaal nodig is aan personeel of middelen om in de behoefte van de wijk- en dorpsraden te voorzien met het oog op de doorontwikkeling in de toekomst.

Zowel de wijk- en dorpsraden als de gemeenteraad geven het signaal dat burger- en overheidsparticipatie onvoldoende ingebed zijn in de ambtelijke organisatie, waardoor communicatie en participatie regelmatig tekortschiet. De raadsleden zien het gebrek aan informatie als mogelijke reden dat er langere tijd geen beleidsontwikkeling is. Het college onderschrijft deze signalen en erkent dat er tot voor kort geen concrete beleidsontwikkeling is doorgevoerd op dit thema.

In de aanbevelingen wordt omschreven dat de gemeente keuzes moet maken en een koers moet bepalen. Deze koers dient in lijn te zijn met het vastgestelde beleidskader participatie, passend binnen de financiële mogelijkheden en gebaseerd zijn op een gedeelde en duidelijk gecommuniceerde ambitie. Deze ambitie vormt de basis van de doelstellingen en resultaten. Het college onderschrijft dat de gemeente een keuze moet maken. Om een koers te bepalen en hier richting en uitvoering aan te geven, is er behoefte aan een duidelijke opdracht waar tevens de benodigde capaciteit en middelen aan gekoppeld zijn.

Het rapport aanbieden aan de gemeenteraad

Het college is benieuwd naar de manier waarop u het definitieve rapport aan de gemeenteraad gaat aanbieden. Ook is het college geïnteresseerd in wat de gemeenteraad van het rapport vindt en in het bijzonder hoe de gemeenteraad met de aanbevelingen wil omgaan.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

drs. H.M.J. van den Berg
gemeentesecretaris

mr. R.J.H. Vlecken
burgemeester

7. Nawoord van de Rekenkamer

De Rekenkamer Weert wil vanuit haar kant ook dank en waardering uitspreken voor de goede samenwerking tijdens dit onderzoek.

Graag wil de Rekenkamer nog een kleine toevoeging geven op de derde alinea van de paragraaf 'Reactie op het rapport'. De Rekenkamer denk dat eerst wat meer de bepaald dient te worden aan welke koers m.b.t. de wijk- en dorpsraden de gemeenteraad denkt. Dus met andere woorden 'wat' zou de gemeenteraad willen. De volgende vraag is dan 'hoe' dat ingevuld en betaald kan worden. Indien de middelen er niet zijn dan zullen deze middelen gezocht dienen te worden dan wel de ambities bijgesteld. Uit het onderzoek blijkt dat de niet duidelijk uitgesproken ambities van nu, te weinig personeel en middelen heeft toegekend gekregen.

Tenslotte, de Rekenkamer hoopt dat ze met dit rapport de Raad een aantal handvatten heeft kunnen bieden waarlangs ze samen met het college en inwoners stappen kan zetten in het verder vorm geven van de wijk- en dorpsraden. En de Rekenkamer zal het vervolg met belangstelling volgen.

Rekenkamer Weert, 14 september 2023

Nol van Drunen, voorzitter

Judith Hendrickx., lid

A Bijlagen

Bijlage 1 Tijdlijn beleid

Deze bijlage bestaat uit een tijdlijn van de beleidsontwikkeling rond participatie en wijkgericht werken in Weert, met de samenwerking met wijk- en dorpsraden als focuspunt. Dit hoofdstuk is grotendeels gebaseerd op de documentenstudie, en waar nodig aangevuld met inzichten uit de interviews.

2003-2005: Van buurtbeheer naar wijkgericht werken

De wijk- en dorpsraden kennen een lange historie. Sommigen zijn in de jaren '80 ontstaan als organisatoren van gemeenschapsleven. Tussen 2003 en 2005 vond in de gemeente Weert een beleidswijziging plaats, die werd getypeerd als 'van buurtbeheer naar wijkgericht werken'. In deze beleidswijziging is nadrukkelijk een verband gelegd tussen burgerparticipatie en wijkgericht werken én is wijkgericht werken vertaald in wijk- en dorpsraden, die in alle dorpen en wijken werden opgezet of versterkt, inclusief een geformaliseerde rol.

2009-2012: Samen-werken aan Weert en start MijnStraatJouwStraat

In 2009 verschijnt de nota 'Samen-werken aan Weert', waarin een doorontwikkeling plaatsvindt. Wijkgericht werken wordt getypeerd als 'Het met partners, burgers en overige deelnemers werken aan het stimuleren van de sociale samenhang en het – op basis van leefbaarheidsonderwerpen (schoon, heel, veilig (verkeers- en sociale veiligheid) en ontmoeting/samenleven) – optimaliseren van de leefbaarheid in een wijk of dorp'. In deze fase ontstaat ook voor het eerst een subsidierelatie met de wijk- en dorpsraden die de verplichtingen, taken, doelen en rechten van de wijk- en dorpsraden omvat. Naast de jaarlijkse subsidie komt er een wijkenbudget om een leefbaarheidsagenda te bekostigen. In deze leefbaarheidsagenda, die door de wijk- en dorpsraden wordt opgesteld, staan maximaal vijf activiteiten per jaar, die bijdragen om de buurt schoner en veiliger te maken. De wijk- en dorpsraden hebben in deze werkwijze een sleutelrol in de toewijzing van het budget, hoewel er ook wordt samengewerkt met de woningstichting, de politie en de gemeente. Deze werkwijze krijgt later de naam MijnStraatJouwStraat (MSJS).

2012-2015: Bezuinigingen

In 2012 vindt er een aantal doorontwikkelingen plaats die gekoppeld zijn aan een bezuinigingsslag. De formatie die regie houdt op het wijkgericht werken gaat van 1,8 fte naar 1 fte. Later wordt dit verder teruggebracht naar 0,8 fte. Dit gaat gepaard met een wijziging in de ondersteuning van de gemeente. De regisseur wijkgericht werken gaat meer regisseren en kan de wijk- en dorpsraden minder uitvoerend gaan ondersteunen. Er komen hiermee meer taken bij de wijk- en dorpsraden te liggen. Een voorstel van de raad om de frequentie van de leefbaarheidsagenda terug te brengen, wordt echter afgewezen door de wijk- en dorpsraden.

Ook de ondersteuning vanuit opbouwwerk maakt een ontwikkeling door in de hierop volgende periode. Waar aanvankelijk opbouwwerkers in elke wijk aanwezig waren, wordt in 2015 gekozen om de na de bezuinigingen overblijvende 2,4 fte primair in te zetten in drie prioriteitsgebieden, die op basis van de leefbarometer en de RIGO-cirkels – een meetmethodiek om de leefbaarheid te bepalen vanuit Wonen Limburg – het meeste aandacht vroegen: Boshoven, Biest-Groenewoud en Keent-Moesel.

2015-2017: Toename aandachtspunten

In de daaropvolgende jaren komen een aantal aandachtspunten bovendien. Deze komen voor het eerst samen in een brede evaluatie van de werkwijze in 2015, die kijkt naar zowel de samenwerking binnen MSJS als de bredere participatie ('interactief beleid opstellen'). Hierin komt naar voren dat de wijk- en dorpsraden onvoldoende als autonoom, gelijkwaardig gesprekspartner worden gezien bij het opstellen van interactief beleid. Ze worden onvoldoende en/of te laat betrokken bij het maken van beleid wat over hun wijk en dorp gaat en missen een vast aanspreekpunt in de gemeente.

Opvallend genoeg is bij het spoor MSJS eerder het omgekeerde aan de hand. Er is sprake van een intensieve samenwerking, maar de wijk- en dorpsraden opereren noodgedwongen te veel in de systeemwereld van de gemeente. Ze zijn geïnstitutionaliseerd. Dit zit onder meer in de koppeling aan de P&C-cyclus. Deze jaarlijkse cyclus belemmert spontane ideeën gedurende het jaar, en de P&C-cyclus blijkt voor veel inwoners niet een logisch haakje om het gesprek over te voeren. Veel van de ideeën zitten in de sfeer van de *going concern*, en krijgt daarom geen plek in de P&C-cyclus. Er is een roep om spelregels, formulieren en verantwoording te vereenvoudigen. De hoop is ook dat hiermee meer vrijwilligers te werven zijn, omdat (mede) door de arbeidsintensiviteit van de werkwijze de aanwas beperkt.

Vanuit de gemeente ontstaan ook aandachtspunten bij de werkwijze. Politiek worden er vraagtekens gezet bij het relatief grote aandeel van het budget dat besteed wordt aan buurtfeesten. Ook vraagt de politiek om vernieuwing in initiatieven, waar een groot deel van de initiatieven een herhalend karakter hebben.

2017: Subsidieregeling burgerinitiatieven, subsidieregeling wijk- en dorpsraden

In 2017 wordt MSJS afgeschaft. Er komt een nieuwe subsidieregeling voor burgerinitiatieven. Belangrijkste wijzigingen zijn dat iedereen hier gebruik van kan maken; de wijk – en dorpsraden zijn geen factor meer in de beoordeling van de initiatieven. Uiteraard kunnen zij als wijk- of dorpsraad nog wel een initiatief indienen. Er is een voorwaarde toegevoegd dat initiatieven vernieuwend moeten zijn, en buurtfeesten worden uitgesloten. Het totaalbudget lag lager dan bij MSJS. Deze ontwikkeling hing samen met een subsidieregeling voor wijk- en dorpsraden (eveneens uit 2017) waar de taken van de wijk- en dorpsraden opnieuw werden vastgesteld. Wijk- of dorpsraden kunnen aanspraak maken op een vast bedrag van € 3.450,- per jaar en een variabel bedrag van € 1,08 per inwoner gemeten op de peildatum, met een minimum van € 1.700,-. Dit budget kan worden besteed aan 'activiteiten ten behoeve van de bevordering van een schone, hele en veilige leefomgeving, waarin mensen elkaar ontmoeten, zich verantwoordelijk voelen voor hun leefomgeving en daaraan een actieve bijdrage leveren'. Maximaal € 1.500,- per jaar mag worden besteed aan bestuurskosten. De wijk- en dorpsraden krijgen hiermee een verhoging van hun subsidie, maar per saldo is er – doordat de subsidieregeling burgerinitiatieven minder budget heeft dan zijn voorloper MSJS – sprake van een bezuiniging.

De doelstelling uit de subsidieregeling wijk- en dorpsraden uit 2017 luidt als volgt: *“Het bevorderen van de onderlinge contacten tussen bewoners van de buurt en de belangenbehartiging van deze bewoners, onder andere richting lokale overheden en het bevorderen van de woon- en leefsituatie in wijken en dorpen.”*

Als aanvullende verplichten wordt meegegeven dat zij:

- de eigen kracht van inwoners, de leefbaarheid en sociale cohesie in de wijk of het dorp bevorderen;
- de belangen behartigen van de inwoners in relatie tot de gemeente en andere professionele instellingen;
- financiële ondersteuning geven bij kleine initiatieven en activiteiten van bewoners(groepen) op het gebied van leefbaarheid in de wijk of het dorp;
- reguliere vergaderingen openbaar en vrij toegankelijk zijn;
- jaarlijks verantwoording afleggen aan bewoners over de activiteiten die zijn georganiseerd in de wijk of het dorp;
- zorg dragen voor een eigen communicatie-instrument om de bewoners van de wijk of het dorp te informeren over wijk- of dorpszaken en onderhouden dit actief.

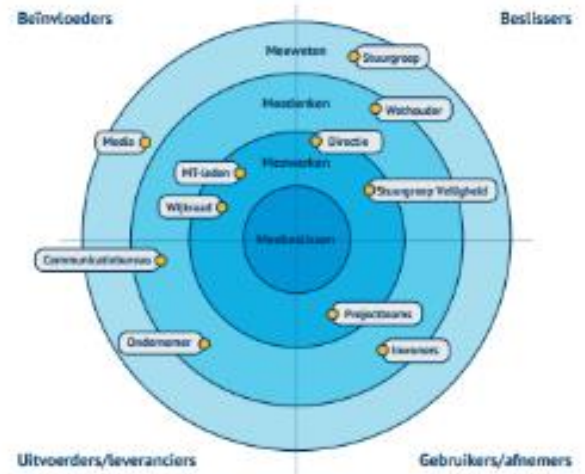
2017-2023: op zoek naar een duidelijke positionering

Het subsidiekader uit 2017 is momenteel nog steeds van kracht. In het subsidiekader staat dat de wijk- en dorpsraden 'de belangen behartigen van de inwoners in relatie tot de gemeente en andere professionele instellingen' (artikel 7). Er is door de gemeente echter gecommuniceerd dat de wijk- en dorpsraden niet dé gesprekspartner, maar een van de gesprekspartners in de wijk/het dorp werden. Dit is niet expliciet terug te vinden in beleidstukken. Er is in 2018 een afsprakenkader ontwikkeld dat aanstuurt op een intermediairrol *zonder* belangenbehartiging, maar deze is nooit formeel vastgesteld. In de periode na 2017 zijn meerdere beleidsstukken en onderzoeken opgeleverd die een relatie hebben tot de wijk- en dorpsraden, maar die geen duidelijkheid verschaffen over de rol en positionering:

- Een evaluatie in 2018 heeft de focus op de Subsidieregeling Burgerinitiatieven. De wijk- en dorpsraden worden in deze evaluatie niet genoemd. De evaluatie spreekt van een succes door laagdrempeligheid van de regeling en uitvoering, waardoor veel ideeën gemeld worden. In de praktijk moet wel worden vastgesteld dat er minder activiteiten in de wijken of dorpen georganiseerd worden. In 2019 wordt mede hierdoor de eis van 'vernieuwende initiatieven' losgelaten en is er sprake van een thematische verbreding, waarbij ook 'groene' initiatieven worden toegestaan.
- In het coalitieprogramma van 2018-2022 is aandacht voor de ontwikkeling van 'teams leefomgeving', die worden neergezet als de oren en ogen in de wijken en dorpen: "Met de teams leefomgeving wil de gemeente steeds beter aansluiten bij wat er in de wijken leeft en samen met inwoners kijken wat nodig is. De teams gaan over zaken op het gebied van groenonderhoud, speeltuinen, veiligheid, welzijn, participatie, sport en cultuur in de wijk. De aanspreekpunten moeten zorgen voor verbinding in de wijk en herkenbaar zijn." De gemeente sorteert voor op een actief steunpunt/aanspreekpunt voor de vele verenigingen in Weert, om hen onderling te verbinden, kennis te delen en organisaties te versterken voor de toekomst, bijvoorbeeld op het vlak van subsidieaanvragen. Hoewel beiden sterke raakvlakken en overlap hebben met de activiteiten van de wijk- en dorpsraden worden deze niet bij naam genoemd.
- In een rapport van de Rekenkamer Weert naar overheids- en burgerparticipatie uit 2018 ligt de focus van het onderzoek breder, maar wordt de onduidelijkheid van de formele positie van de wijk- en dorpsraden al opgemerkt.

- In 2020 verschijnt de nota Nieuwe stappen in participatie ‘Samen maken we Weert’. Dit is een visie op participatie, mede opgesteld op basis van gesprekken met de wijk- en dorpsraden. De verwijzingen naar wijk- en dorpsraden zijn echter zeer beperkt. Een heldere rol aan wijk- en dorpsraden wordt als randvoorwaarde voor succesvolle overheidsparticipatie opgetekend, maar dit wordt niet toegelicht en deze rol wordt niet uitgewerkt. Verder wordt de dorpsontwikkelingsvisie van Tungelroy als voorbeeld gezien voor potentiële doorontwikkeling voor alle wijk- en dorpsraden en wordt de wijkraad geplaatst als ‘beïnvloeder’ die meewerkt in het model Factor C dat gebruikt wordt bij participatietrajecten.
- In 2022 wordt het participatiebeleid verder uitgewerkt. Het is een oplegger op de nota uit 2020 die meer inzicht geeft in de inrichting van participatie, een concrete uitwerking van de visie met toepassingen bij de uitgangspunten die in de nota zijn geschetst. Dit beleid is sterk opgehangen aan de ontwikkelingen rond de omgevingswet. In het beleid is één verwijzing naar de wijk- en dorpsraden, opnieuw de dorpsontwikkelingsvisie Tungelroy.
- In 2022 verschijnt het nieuwe coalitieprogramma, waar de wijk- en dorpsraden een plek krijgen bij de passage over ‘investeren in de lokale sociale basis’, waar hun inspanningen om de samenhang in de leefomgeving te bevorderen als belangrijke factor worden gezien.
- In de programmabegroting voor het jaar 2023 staan de wijk- en dorpsraden onder de kopjes ‘veilige en leefbare gemeente’ én ‘investeren in de lokale sociale basis’.
- Eind 2022 is de subsidieregeling burgerinitiatieven gestopt. Er wordt nog gewacht op een evaluatie, voordat wordt bepaald of deze regeling in zijn huidige vorm wordt voortgezet.
- Momenteel is een nieuw *Beleidskader Participatie incl. uitvoeringsprogramma 2023-2026* in de maak. Dit geeft handen en voeten aan de nota uit 2020, en heeft een bredere insteek dan het beleid uit 2022. Het nieuwe beleid beoogt te werken aan continue bewustwording en handvatten voor de uitvoering. Enkele speerpunten:
 - a) Investeren in training, ondersteuning en kennisdeling dragen bij aan een continu leerproces.
 - b) Er is uit de verkenning voor dit beleid duidelijk naar voren gekomen dat er behoefte is aan meer uniformiteit en meer duidelijkheid over werkprocessen. Beoogd wordt een stappenplan te ontwikkelen met binnen elke fase ruimte voor maatwerk, zodat alle stappen in een traject worden afgewogen. Spelregels voor inwoner- en overheidsparticipatie komen vast te liggen in een participatieverordening.
 - c) Niet alleen is informatie over participatie makkelijker vindbaar, ook zijn er toegankelijke instrumenten om de betrokkenheid van inwoners te vergroten.
 - d) Het uittesten van nieuwe vormen van participatie, met jaarlijks ten minste drie onconventionele, innovatieve trajecten.

De gemeente wil met het Beleidskader Participatie en het bijbehorende uitvoeringsprogramma beter aansluiten op ideeën en initiatieven vanuit inwoners en ondernemers. De invulling hiervan is nog niet uitgewerkt en wordt nog besproken met inwoners. Eenzelfde procesvoorstel geldt ook voor de positionering van de wijk- en dorpsraden. De gemeente wil samen de behoeften, taken, rollen en verantwoordelijkheden vaststellen.

Bijlage 2 Verdieping praktijk

Deze bijlage bestaat uit een overzicht van de huidige praktijksituatie in de samenwerking met wijk- en dorpsraden. In deze bijlage worden enkele speerpunten in de samenwerking uitgediept. Hierbij wordt een koppeling gemaakt met vigerend beleid, uitgebreider behandeld in bijlage 1. De bijlage bundelt informatie uit de interviews met ambtenaren, bestuur, professionele partners, raadsleden én de wijk- en dorpsraden zelf. De quotes in deze bijlage komen uit de groepsgesprekken met de wijk- en dorpsraden.

Invulling wijk- en dorpsraden

Verouderd kader en gebrek controle biedt ruimte voor uiteenlopende invulling wijk- en dorpsraden

De samenwerking met de wijk- en dorpsraden is opgehangen aan het subsidiekader uit 2017. De subsidies worden door een deel van de wijk- en dorpsraden als voldoende ervaren, maar anderen vinden dat door de toegenomen kosten de subsidies ook tekortschieten. De taken rondom deze subsidies zijn helder: *“De financiële afwikkeling richting gemeente is niet zo ingewikkeld”* (deelnemer groepsgesprek). Wel kaarten wijk- en dorpsraden aan dat de bijdrage aangevraagd moet worden via e-Herkenning, wat extra kosten met zich meebrengt.

In het subsidiekader is een aantal verplichtingen benoemd, zoals dat reguliere vergaderingen openbaar en vrij toegankelijk zijn, jaarlijks verantwoording wordt afgelegd aan bewoners over de georganiseerde activiteiten en dat wijk- en dorpsraden een eigen communicatie-instrument onderhouden om de bewoners van de wijk of het dorp te informeren over wijk- of dorpszaken. De afgelopen jaren is hier vanuit de gemeente geen controle op georganiseerd. Dit heeft verschillende redenen:

- 1 de regiefunctie op het gebied van wijk- en dorpsraden is in de periode december 2021 tot en met oktober 2022 niet ingevuld (zie ook 3.3);
- 2 het subsidiekader is deels verouderd, waardoor de gemeente terughoudend is op het controleren op artikelen (verplichtingen) waar anderen niet meer geldig zijn;
- 3 er zijn vraagtekens gezet bij hoe deze eisen uit het subsidiekader redelijkerwijs te vertalen zijn tot (minimale) eisen in de praktijk, ook gezien de beperkte subsidiestromen die hiermee gepaard gaan en de hoge druk die al op de vrijwilligers van de wijk- en dorpsraden ligt.

Hierdoor zijn verwachtingen richting de wijk- en dorpsraden onduidelijk: *“Het is niet duidelijk wat de gemeente verwacht. Eigenlijk is alleen bekend dat de gemeente wil dat we aan een aantal dingen voldoen rondom financiële verantwoording”* (deelnemer groepsgesprek). Wijk- en dorpsraden geven nu op zeer uiteenlopende wijzen invulling aan het subsidiekader. Uit de enquête blijkt bijvoorbeeld dat ruim de helft van de wijkraden zich primair als belangenbehartiger ziet. Zij willen in meer of mindere mate meedenken en meepraten over de ontwikkeling van gemeentelijk beleid, plannen en projecten. Sommigen doen dit met name op microniveau, waar anderen juist kiezen voor grote projecten: *“Dit doen we door als spin te fungeren en te focussen op de grotere structurele zaken. De grootste fouten aan de leefbaarheid worden immers gemaakt aan de tekentafel”* (deelnemer groepsgesprek). Er is echter ook een groep van ten minste vijf wijk- en dorpsraden die het als haar voornaamste taak ziet activiteiten te organiseren, ter verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van de wijk of in het kader van ontmoeting.

Sommigen van hen zijn actief in de uitvoering, andere kiezen een faciliterende rol: *“Alles wat we niet hoeven te doen, omdat de bewoners of professionele partners het zelf uitzoeken, doen we liever niet”* (deelnemer groeps gesprek).

In de praktijk kiezen wijk- en dorpsraden vaak voor een hybride invulling. Uit de gesprekken met de wijk- en dorpsraden blijkt dat belangenbehartigers in wisselende mate wel inspanningen doen om activiteiten van de grond te krijgen. Ook andersom kan een wijk- of dorpsraad die zich primair richt op activiteiten op een specifiek thema – omdat hier vraag naar is, een groot belang is en/of omdat hier toevallig kennis op aanwezig is binnen (het netwerk van) de wijk- of dorpsraad – toch een belangenbehartigende rol oppakken. In de groeps gesprekken met een afvaardiging van de wijk- en dorpsraden wordt duidelijk dat meerdere van hen zelf ook zoeken naar een passende invulling.

Wijk- en dorpsraden bestaan vaak uit 3 of 5 bestuursleden. Met name in de wijken blijkt het lastig bestuursleden te werven: *“Bij het beeld van het intensieve vergaderschema haken mensen af”* (deelnemer groeps gesprek). Gevolg is dat sommige bestuursleden de functie al zeer lange tijd uitoefenen. Vrijwilligers voor tijdelijke ondersteuning, zoals bij themagroepen of de ondersteuning van activiteiten, zijn makkelijker te werven. Toch geven met name de wijkraden ook hier aan dat dit moeizaam gaat. Zes van hen willen hierbij dan ook graag meer ondersteuning van de gemeente.

Contact met professionele partners is zeer wisselend. Structurele overleggen zijn er niet meer sinds het verdwijnen van de aanpak ‘MijnStraatJouwStraat’. Er zijn momenteel geen richtlijnen of kaders voor dit contact. Het beeld is dat contact met politie (wijkagent) meer ad hoc is, en in sommige gebieden is dat contact verwaterd. Ook de wooncorporatie is als partner steeds meer uit beeld geraakt. Contact met Punt Welzijn (opbouwwerkers) is meer structureel, vooral in de prioriteitswijken van Punt Welzijn. Ook hier zijn echter grote verschillen in de intensiteit van dit contact tussen de wijk- en dorpsraden. Contact met andere verenigingen in wijk of dorp is zeer verschillend, en vaak afhankelijk van bestaande netwerken en contacten van bestuursleden. Soms is de samenwerking tussen verenigingen zelfs de succesfactor: *“De samenwerking met andere organisaties en verenigingen is de sleutelrol van onze dorpsraad”* (deelnemer groeps gesprek).

De invulling van de netwerkfunctie in wijk/dorp verschilt eveneens sterk. Een meerderheid is actief op social media en bezorgt ook met enige regelmaat een wijk- of dorpskrant of nieuwsbrief. Enkele wijk- en dorpsraden hebben ook spreekuren. Daarnaast geven enkele wijk- en dorpsraden aan dat zij onvoldoende contact onderhouden met moeilijk bereikbare doelgroepen. Een zestal wijk- en dorpsraden geeft in de enquête aan veel moeite te hebben om vrijwilligers te werven voor tijdelijke ondersteuning, zoals bij themagroepen of de ondersteuning van activiteiten.

Contact met de achterban vindt met name plaats door het bezorgen van een krant of nieuwsbrief op ieder adres in het dorp/de wijk en de inzet van social media. Sommige wijk- of dorpsraden kiezen voor een andere aanpak. Zo hebben wijk- en dorpsraden bijvoorbeeld inloopuren waar mensen langs kunnen komen, mensen van de bewonersorganisatie die op straat aanwezig zijn (straatvertegenwoordigers), of het digitale platform HOPLR¹. Sommigen houden contact met bewoners via het netwerk van welzijnsorganisatie Punt Welzijn. Uit de enquête blijkt dat de meeste wijk- en dorpsraden denken te weten wat er speelt in hun gebied. Tegelijkertijd blijkt uit de verdiepende gesprekken dat het contact met de inwoners in wijk of dorp moeilijk kan zijn, mede door de beperkte mankracht en onduidelijkheid over de status van de wijk- en dorpsraden: *“We kennen niet alle mensen, alle problemen” (Deelnemer groepsgesprek)*. Bepaalde doelgroepen, zoals eenzame ouderen, nieuwe wijkbewoners en inwoners met een niet-Nederlandse achtergrond, worden in beperkte mate bereikt.

Ongeveer de helft van de wijk- en dorpsraden ziet het als hun taak om de afstand tussen de gemeente en haar inwoners te verkleinen. De anderen zien dit niet als expliciet doel. Veelgenoemde doelstellingen zijn: een grotere betrokkenheid van inwoners bij hun eigen wijk of dorp, inhoudelijke verbetering van plannen en meer draagvlak voor projecten in de buurt.

Ondersteuning van de wijk- en dorpsraden

Regisseur wijkgericht is belangrijkste ondersteuning; spil tussen gemeente en wijk- en dorpsraden

Sinds 2012 ligt de regiefunctie vanuit de gemeente op de wijk- en dorpsraden bij één persoon, de regisseur wijkgericht werken. Deze functie is belegd in de lijn, bij afdeling Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn, cluster Veiligheid & Leefbaarheid. Het takenpakket is nooit op papier vastgelegd, maar was aanvankelijk breed ingestoken, met onder meer:

- het aanwezig en zichtbaar zijn in de wijken en dorpen;
- mede door het bijwonen van relevante overleggen (bv. Groot Keent Overleg);
- het opstellen en bewaken van het subsidiebeleid;
- projectleiding (bv. Open Club Boshoven en herschikking voorzieningen Boshoven);
- het aanjagen en stimuleren van initiatieven in de wijken en dorpen, een bijdrage leveren aan overstijgende trajecten (bv. de omgevingsvisie);
- het mede aansturen van opbouwwerkers van Punt Welzijn;
- het helpen met professionaliseren van de wijk- en dorpsraden (bv. op representativiteit en verbinding met achterban);
- het aansporen van de ambtelijke organisatie om haar werkwijze aan te sluiten op de gebiedsgericht aanpak.

¹ HOPLR is een digitaal buurtplatform geïnitieerd door Punt Welzijn en de regisseur wijkgericht werken, met meer dan 5.000 accounts binnen de gemeente Weert. Verschillende wijk- en dorpsraden zijn hier al op actief. Hier worden onder meer vraag en aanbod van individuele verzoeken bij elkaar gebracht. De functionaliteiten bieden mogelijkheden voor verdere ondersteuning van wijk- en dorpsraden. Wijk- en dorpsraden kunnen hier polls houden, en er is een functionaliteit om wijkbegrotingen vorm te geven. HOPLR heeft als voordeel dat er interactie mogelijk is, maar dat betekent dat er ook ‘webcare’ nodig is. Deze is nog niet belegd binnen de gemeente. Dit beperkt momenteel de mogelijkheden van het instrument.

Na de bezuinigingen werd beoogd dat de regisseur minder in de uitvoering terecht kwam, maar hiermee was er alsnog een tekort aan uren om deze taken in te vullen, waarna er naar eigen inzicht keuzes zijn gemaakt.

Door het creëren van een ‘tussenlaag’ in de vorm van de regisseur wijkgericht werken, bleek het lastig eigenaarschap te organiseren in de ambtelijke organisatie. De wijk- en dorpsraden werden als iets van de afdeling Onderwijs, Cultuur, Sport en Welzijn – de regisseur in het bijzonder – gezien. Hierdoor was de regisseur veel tijd kwijt met het aansporen van de lijnafdelingen van de ambtelijke organisatie. De gemeente bleek binnen de bestaande capaciteit niet in staat iets te doen met de alle opgehaalde informatie en ideeën. De vakafdelingen die hier uitvoering aan zouden moeten geven hadden onvoldoende middelen en mankracht beschikbaar. De regisseur had geen mandaat om intern de werkwijze kracht bij te zetten en was hiervoor afhankelijk van (escalatie naar) management en bestuur. Eindverantwoordelijken hebben in de praktijk hierop regelmatig onvoldoende krachtig ingegrepen.

Het ontbreken van duidelijke kaders bemoeilijkt de rol van de regisseur om intern draagvlak voor de werkwijze te ontwikkelen. Het is nog vaak onduidelijk *hoe* de wijk- en dorpsraden betrokken moeten worden. Het beleid biedt hiervoor weinig handvatten. De vastgestelde kaders (uit 2017) ondermijnen draagvlak. Dit werd in zijn meest extreme vorm duidelijk toen een wijkraad subsidie gebruikte om tegen de gemeente te procederen. Ook de toekenning van subsidies wanneer er sprake is van grote reserves bij een wijk- of dorpsraad is in de ambtelijke organisatie aangekaart, maar de regisseur kon hier geen opvolging aan geven, omdat de kaders het toestaan.

Door de sterke interne focus was er minder tijd voor de meer extern gerichte taken. Het daaruit voortvloeiende gebrek aan zichtbaarheid droeg bij aan de ervaren afstand tussen gemeente en wijk- en dorpsraden. Klachten en irritaties die via de wijk- en dorpsraden de organisatie binnenkwamen, kwamen vaak (ook) op het bordje van de regisseur terecht. De regisseur kwam zo als het ware tussen twee vuren te staan.

Na wegvallen regisseur wijkgericht werken is ondersteuning wijk- en dorpsraden beperkt

Door uitval is de regiefunctie de periode van december 2021 tot en met oktober 2022 niet ingevuld. Sindsdien stelt de gemeente zich meer reactief op. De ondersteuning vanuit OCSW is afgeschaald tot het jaarlijkse subsidiëringsproces. Dit is een gestandaardiseerd proces, waarbij de wijk- en dorpsraden ook jaarlijks een subsidieverantwoording geven.

Wijk- en dorpsraden kunnen uiteraard nog wel contact zoeken met ambtenaren, waarbij de regisseur leefbaarheid als nieuw aanspreekpunt is gepositioneerd. Sommige wijk- en dorpsraden kennen de weg goed, bijvoorbeeld omdat (een deel van de) bestuursleden al lange tijd actief zijn: *“Het zou niet moeten afhangen van het netwerk van het bestuur, maar het is wel een belangrijke factor” (Deelnemer groepsgeprek)*. Andere wijk- en dorpsraden zijn recentelijk vernieuwd en hebben meer moeite met het vinden van de juiste ambtenaren. In de enquête geeft meer dan de helft aan dat het onvoldoende duidelijk is waar zij moeten zijn binnen de ambtelijke organisatie. Ook het hoge verloop van ambtenaren wordt benoemd als een mogelijke oorzaak hiervoor.

Door de uitbesteding van groentaken was er in de afgelopen jaren met name op het gebied van openbare ruimte behoefte aan een efficiëntere invulling aan de versnipperd binnenkomende vragen van (onder meer) wijk- en dorpsraden.

Er is toen een positie gecreëerd om een groot deel van de binnenkomende vragen en meldingen op dit terrein af te vangen en de organisatie te ontzien, het servicepunt Ruimte. De functie is nooit formeel bekrachtigd, maar organisch gegroeid. De functie is reactief ingericht, om binnenkomende vragen af te vangen.

Daarnaast is er sprake van indirecte ondersteuning vanuit de gemeente door opbouwwerk via subsidiepartner Punt Welzijn, die zich primair richt op het sociale vlak in drie prioriteitsgebieden (Boshoven, Biest-Groenewoud en Keent-Moesel). In de overige gebieden opereert Punt Welzijn meer reactief.

Samenwerking gemeente en wijk- en dorpsraden

Verschillen tussen wijk- en dorpsraden en beperkte ondersteuning vergroot risico miscommunicatie

De verschillen in roloppvatting van de wijk- en dorpsraden vertalen zich in uiteenlopende vragen richting de gemeente. Omdat in de basis veel verschillende ambtenaren met de wijk- en dorpsraden te maken hebben, moeten deze ambtenaren op de hoogte zijn van de organisatievorm en bijbehorende wensen en richtlijnen. Die kennis is niet altijd aanwezig, waardoor wijk- en dorpsraden niet altijd op de door hen beoogde manier worden betrokken.

De onduidelijkheid over de positie van wijk- en dorpsraden zorgt er ook voor dat zij soms wel en soms niet als vertegenwoordiging van wijk of dorp worden gezien. Vanuit Punt Welzijn worden de wijk- en dorpsraden bijvoorbeeld wél als vertegenwoordiging gezien, maar voor andere afdelingen geldt dat niet. De verkeerde verwachtingen kunnen onbewust zijn omdat men de positie en rol niet scherp heeft. Ambtelijk is niet duidelijk is hoe er politiek-bestuurlijk naar de wijk- en dorpsraden wordt gekeken.

De onduidelijke positionering creëert vrijheid voor hoe om te gaan met de wijk- en dorpsraden. Dit vergroot het risico dat de wijk- en dorpsraden als een politiek instrument worden gebruikt. Ambtelijk en politiek wordt er naar de mening van enkele wijk- en dorpsraden nu niet altijd eenduidig met de rolinvulling omgegaan. Wanneer een standpunt van de wijk- of dorpsraad de gemeente of een andere belanghebbende niet goed uitkomt, is het denkbaar dat de representatieve functie in twijfel wordt getrokken. Andersom kan ook. Wanneer een wijkraad een standpunt inneemt dat in lijn is met het gewenste beeld van de gemeente of een andere stakeholder, zal de vertegenwoordigende rol vanuit de achterban mogelijk worden overschat.

Implementatie visie voor burgerparticipatie (2020) nog niet optimaal van de grond gekomen

Een van de conclusies uit onderzoek van de Rekenkamer Weert (2018) was dat participatiebeleid onvoldoende was geïntegreerd in het inhoudelijk beleid van de gemeente. Volgens betrokkenen is hier nog steeds blijvende aandacht voor nodig. Er is een breed draagvlak voor participatie, maar het blijkt niettemin lastig dat in praktijk te brengen. Het komt in handelen onvoldoende terug, onder meer omdat het sentiment voelbaar is dat de gemeente beter in het algemeen belang kan handelen. Sommige medewerkers zien wel de toegevoegde waarde, maar om de uitgangspunten van effectieve participatie toe te passen ontbreekt het bij een deel aan de vereiste specifieke kennis en ervaring.

De participatienota uit 2020 wordt als abstract ervaren en mist aansluiting met de situatie in Weert, waardoor succesvolle implementatie van de ‘Factor C-methodiek’ achterwege bleef. De regisseur wijkgericht werken is betrokken geweest bij de invoering van deze methode. Bij deze methodiek worden belanghebbenden in kaart gebracht en krijgen zij op basis van ringen van invloed een rol toebedeeld. De regisseur wijkgericht werken probeerde de wijk- en dorpsraden hierbij onder de aandacht te brengen, maar het is uiteindelijk aan de projectleiders hoe wijk- en dorpsraden een plek krijgen binnen de systematiek. Ambtenaren gaan echter verschillend met de wijk- en dorpsraden om. Óf en wanneer ze worden betrokken, en welke rol ze in het proces krijgen verschilt per traject. Het ontbreekt aan transparante richtlijnen.

Het aanvullend beleid uit 2022 is nauw ingestoken, in het kader van de omgevingsvisie en de taken rond de omgevingswet. Deze koppeling aan de omgevingswet blijkt hinderlijk, omdat er bij een deel van de ambtelijke organisatie te veel een beeld ging leven dat participatie enkel nog gekoppeld is aan de omgevingswet. In de praktijk wordt participatie echter veel breder ingezet dan alleen in de context van de omgevingswet. Het nieuw gevormde participatiebeleid uit 2023 inclusief uitvoeringsprogramma beoogt in de toekomst te werken aan een meer continue bewustwording en handvatten voor de uitvoering met ook een uitwerking van de positionering van wijk- en dorpsraden.

Meerdere wijk- en dorpsraden geven in de enquête aan dat ambtenaren de wijk- en dorpsraden onvoldoende weten te vinden. Ze vinden dat zij niet genoeg verantwoordelijkheden krijgen en er onvoldoende naar de inbreng wordt geluisterd: *“Ik besef dat we niet democratisch gekozen zijn, maar we moeten wel serieus genomen worden”* (deelnemer groeps gesprek).

Verder hebben sommige wijk- en dorpsraden moeite met het vinden van de juiste persoon die hen verder kan helpen. Een deel van hen ervaart zelfs tegenwerking van de gemeente als zij op een dossier willen meedenken, zo blijkt uit de groeps gesprekken. Andere wijk- of dorpsraden herkennen dit beeld maar omschrijven dit eerder als ‘niet meewerken’. Er worden grote verschillen ervaren tussen ambtenaren; de afhankelijkheid van de juiste persoon op de juiste plek is daarmee groot. Niet alle wijk- en dorpsraden ervaren dezelfde problemen, bijvoorbeeld omdat zij zelf proactief op zoek gaan naar informatie via een abonnement op de raadsstukken van de gemeente: *“Dan kan je inspreken wanneer je dat wilt. Ze komen het je niet brengen, maar je kan het wel zelf halen”* (deelnemer groeps gesprek).

Overheidsparticipatie wordt niet gemeente breed opgepakt

Naast de uitdagingen rondom het betrekken van de wijk- en dorpsraden als vanuit de gemeente participatie in wijk of dorp wordt uitgerold (‘van binnen naar buiten’), zijn er ook uitdagingen om de signalen van buitenaf (‘van buiten naar binnen’) goed te laten landen. Ambtelijk wordt vastgesteld dat de ambtelijke organisatie onvoldoende is ingericht op het ‘van buiten naar binnen werken’, ook wel overheidsparticipatie. Mede doordat OCSW aanspreekpunt is van de wijk- en dorpsraden en verantwoordelijkheid draagt voor de subsidieregeling burgerinitiatieven, wordt in de praktijk naar deze afdeling gekeken om overheidsparticipatie vorm te geven. Hier gaat veel tijd zitten in interne afstemming, zeker wanneer buiten de eigen afdeling verbindingen worden gelegd. Niet alle ambtenaren omarmen het gedachtegoed. Er heerst bij sommigen een beeld dat veel initiatieven stranden en dat dit veel extra werk oplevert. Ook blijft de raad zoeken naar hoe zij kaders voor overheidsparticipatie kunnen verruimen.

In het rekenkamerrapport van 2018 werd al gesteld dat de inzet en energie van de gemeenteraad geen gelijke tred hield met die van het college en de organisatie bij de veranderingen die nodig zijn om meer ruimte te scheppen voor initiatieven. Betrokkenen stellen dat dit aandachtspunt nog steeds actueel is. Mankracht en budget om op dit terrein in te zetten is onvoldoende beschikbaar om flexibel in te springen op signalen, initiatieven en ideeën. Hoewel dit probleem breder speelt, hebben wijk- en dorpsraden er nadrukkelijk last van wanneer zij zelf met initiatieven komen of initiatieven van andere partijen willen doorverwijzen vanuit hun intermediairfunctie.

Communicatie de sleutel tot succes

De aandachtspunten bij zowel burger- als overheidsparticipatie zijn vaak terug te leiden tot communicatie. Volgens de geïnterviewden is deze communicatie nu nog te vaak ondermaats. Reacties laten op zich wachten en terugkoppelingen wat er met input wordt gedaan ontbreken vaker wel dan niet, is het oordeel van de wijk- en dorpsraden. Toch blijkt uit de enquête dat de relatie met de gemeente in de meeste gevallen nog als positief wordt bestempeld. Er is ook begrip voor de complexe maatschappelijke verhoudingen waarin de gemeente zich begeeft: *“Ik heb best begrip dat er onduidelijkheid kan zijn, maar geef dat dan aan! Dat is ook een antwoord”* En: *“Je moet niet verbaasd zijn als een gemeente iets anders doet dan wat je zou willen. De uitleg waarom is vaak het probleem, dat moet je communiceren”* (deelnemers groepsgesprek).

Advies dat de wijk- en dorpsraden meegeven is dan ook om betrokkenen beter mee te nemen in hoe een lokale overheid werkt. *“Een aannemer komt maar eens in de zoveel tijd en het kan dus even duren voordat de stoeptegel wordt vervangen. Het is wel van belang dit te communiceren, anders denkt men dat er niets gedaan wordt met de melding”* (deelnemers groepsgesprek). De wijk- en dorpsraden kunnen hier een drijvende factor in zijn, door de gemeente aan te spreken op momenten dat communicatie tekortschiet. *“We kunnen hieraan bijdragen door meer een pitbull te spelen, al geeft dat niet echt energie”* (deelnemer groepsgesprek).

Politiek-bestuurlijke aandacht voor wijk- en dorpsraden

Politiek-bestuurlijke zoektocht: pogingen om duidelijkheid over positionering te verschaffen gestrand

Achter de schermen is in de afgelopen jaren aandacht geweest voor de doorontwikkeling van de positie van de wijk- en dorpsraden. In de vorige collegeperiode was het bestuur al op zoek naar meer duidelijkheid over de rol. Er is in 2020 een sessie met de raad georganiseerd om (meer) richting mee te geven. Hieruit zijn verschillende ideeën uitgewerkt, maar er werd besloten eerst het participatiebeleid in brede zin neer te zetten. In dit beleid werd het belang van de rol van de wijk- en dorpsraden onderstreept, zonder deze verder uit te werken. Ook in daaropvolgend beleid (uit 2022) en het beleid dat in ontwikkeling is (2023) is deze rol nog niet uitgewerkt.

De bestuurlijke worsteling met de positie van de wijk- en dorpsraden is terug te zien in de passages uit de coalitieprogramma's, waar in 2018 met de aankondiging van 'teams leefomgeving' en steunpunten voor verenigingen vooral alternatieven werden aangekondigd. Deze ontwikkeling heeft geen vorm gekregen en in 2022 hebben de wijk- en dorpsraden weer een plek in het coalitieprogramma, onder de doelstellingen op het gebied van de sociale basis. Deze positie doet volgens betrokkenen geen (volledig) recht aan de huidige invulling van de wijk- en dorpsraden, omdat zij niet allen (primair) in het sociaal domein bezig zijn.

De politieke gevoeligheid van het dossier speelt een belangrijke rol in de zoektocht naar duidelijkheid, blijkt uit de ambtelijke interviews. Er zijn zeer korte lijnen tussen wijk- en dorpsraden en de gemeentelijke politiek en elke doorontwikkeling heeft voor- en tegenstanders. Daarnaast kan een doorontwikkeling ook de discussie aanwakkeren dat de raad meer verantwoordelijkheden uit handen moet geven. In het groepsgesprek met de raad onderschrijft men de bestuurlijke worsteling, maar noemt men nog een derde reden dat er de afgelopen vijf jaar geen beleidsmatige keuzes zijn gemaakt: het dossier heeft door de coronapandemie, de uitval van de regisseur en de grotere afstand tussen gemeente en de wijk- en dorpsraden onvoldoende aandacht gekregen. Dit wordt ook als reden genoemd in de gesprekken met de wijk- en dorpsraden: *“Mogelijk staat het toch te laag op de agenda”* (deelnemer groepsgesprek). Doordat het dossier ‘uit het zicht is verdwenen’, is het voor de raad ook lastig een oordeel uit te spreken over het huidig functioneren. Er is veel waardering voor de inzet van de vrijwilligers, maar er zijn tegelijkertijd ook twijfels over de democratische legitimiteit.

Bijlage 3 Literatuurlijst

Literatuur Weert

- Samen werken aan Weert (Gemeente Weert, 2009)
- Spelregels en subsidieafspraken wijk- en dorpsraden (Gemeente Weert, 2010)
- Nieuwe werkwijze MSJS (Brief aan professionele partners, Gemeente Weert 2012)
- Notitie werkwijze MijnStraatJouwstraat na 2012 (interne notitie, Gemeente Weert, 2012)
- Verschillende moties, raadsvoorstellen en B&W-voorstellen en -besluiten (Gemeente Weert 2013-2019)
- Relatiebeschrijving tussen de gemeente en wijk – en dorpsraden in Weert (Tilburg University, 2015)
- Subsidiereregeling wijk en dorpsraden (Gemeente Weert, 2017)
- Raadsinformatiebrief evaluatie subsidiereregeling burgerinitiatieven (Gemeente Weert, 2017)
- Gemeente Weert en samenwerking bij maatschappelijk initiatief ('overheidsparticipatie') en gemeentelijk initiatief ('burgerparticipatie') (RK Weert, 2018)
- Evaluatie Subsidiereregeling Burgerinitiatieven Weert (Gemeente Weert, 2018)
- Gespreksverslagen en interne notities (Gemeente Weert, 2018-2020)
- Nieuwe stappen in participatie 'Samen maken we Weert' (Gemeente Weert, 2020)
- Participatiebeleid gemeente Weert (Gemeente Weert, 2022)
- Werkprogramma en doelenboom Punt Welzijn (Punt Welzijn, 2023)
- Beleidskader Participatie 2023-2026 (in concept) (Gemeente Weert, 2023)

Literatuur landelijk beeld

- Leefbare steden: wat werkt – een verkennend essay (Keek your Change, Colours of Impact, 2021)
- Organisatievormen in het wijkgericht werken – Platform 31 (2021)
- Mensen die een verschil maken in kwetsbare wijken - Best persons, tien jaar later (Tilburg University, 2021)
- Leefbare steden: wat werkt – een verkennend essay (Keek your Change, Colours of Impact, 2021)
- Hoe maak ik een buurtagenda? - Zeven bouwstenen voor een vliegende start (Movisie, 2021)
- ABCD: naar veerkrachtige gemeenschappen – over gemeenschappen, impact en handelingsperspectieven voor gemeenten (Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners, 2021)
- Evaluatie Van Wijken Weten (Regioplan, 2021)
- Blik op het werk van José, Mehmet en andere wijkteamleden: Wat belemmert en helpt wijkteams? (Movisie, 2021)
- Werken aan opgaven in de wijk - Gebiedsgerichte organisatiemodellen in vier gemeenten (Platform 31, 2020)
- Balanceren en bijeenbrengen Verbinders in de gebiedsgerichte aanpak (Platform 31, 2020)
- Wijk in zicht - Kwalitatief onderzoek naar de dynamiek van leefbaarheid in kwetsbare wijken (Platform 31, 2020)
- Inspiratieboek Opgaven Verbinden in de Wijk (Nyenrode & Platform 31, 2020)
- Kwesties en keuzes in wijkgericht werken (Werkplaatsen Sociaal Domein, 2017)
- Actieprogramma Samen Stad maken op de Utrechtse Manier & Actieprogramma Samen stad maken initiatief (Gemeente Utrecht, 2019-2021)
- Eindrapportage evaluatie wijkplatforms Utrecht (Labyrinth Onderzoek & Advies, 2022)

- Participatieplan Enschede, inclusief brieven aan de raad over participatiebeleid en samenwerking en dorps- en wijkdemocratie (Gemeente Enschede, 2021-2023)
- Afronding programma Nieuwe Democratie, doorstart Programma Versterken Lokale Democratie, inclusief Startnotitie van Wijkraden naar Wijkplatform en schriftelijke insprekingsbijlagen van wijkraden (Gemeente Haarlem, 2022)
- Samen meer dan de som der delen- Evaluatie organisatieontwikkeling gemeente Haarlem 2015-2021 (Berenschot, 2021)
- Bouwstenen voor de Wijk aan Zet en de derde tussenrapportage evaluatie bestuursmodel Rotterdam (Gemeente Rotterdam, 2021)
- Participatievisie 2021-2022 (Gemeente Amstelveen, 2021)
- Wijkgericht werken in IJsselstein (Twynstra Gudde, 2020)
- Onderzoek naar participatie in Woerden (Partners + Pröpper, 2020)
- Resultaten van gebiedsgericht werken in Stichtse Vecht (DSP-Groep BV, 2020)
- Gebiedsgericht werken in Oss (I&O Research, 2017)

Bijlage 4 Vragenlijst

In de gemeente Weert zijn 17 wijk- en dorpsraden. De gemeente wil onderzoeken hoe de wijkgerichte aanpak via wijk- en dorpsraden wordt uitgevoerd. Elke wijk- of dorpsraad ontvangt één vragenlijst. We willen u vragen om deze vragenlijst dus in te vullen als vertegenwoordiger van de wijk- of dorpsraad waar u bij betrokken bent.

Samenwerking

1. Heeft uw wijk- of dorpsraad contact met andere organisaties (bijv. woningcorporaties, gemeente, andere wijk-of dorpsraden)?

	Ja, vaak	Ja, soms	Nee, (bijna) nooit	Weet niet/ n.v.t.
Wooncorporatie(s)	☐	☐	☐	☐
Stichting Punt Welzijn	☐	☐	☐	☐
Gemeente	☐	☐	☐	☐
Politie	☐	☐	☐	☐
Andere wijk-of dorpsraden	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk...	☐	☐	☐	☐

Alleen organisaties laten zien waar bij V1 'ja vaak' of 'ja soms' is gekozen.

2. Hoe ervaart u de samenwerking tussen uw wijk- of dorpsraad en andere organisaties?

	Ze er gemakkel ijk	Gemakkel ijk	Neutraal	Mo eilijk	Ze er mo eilijk	We et niet/ n.v.t.
Wooncorporatie(s)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stichting Punt Welzijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gemeente	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Andere wijk-of dorpsraden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anders, namelijk...	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

Geen toelichting

Als V1 = op alle onderdelen 'Nee, (bijna) nooit'.

3. U geeft aan als wijk- of dorpsraad (bijna) nooit contact te hebben met andere organisaties. Wat is hiervoor volgens u de reden?

<open> + optie 'weet ik niet'

Samenwerking met de gemeente

Als V1 'Gemeente' = 'Ja, vaak' of 'Ja, soms'

4. U gaf aan [antwoord V1 bij Gemeente] contact te hebben met de gemeente. Hoe vaak is er gemiddeld sprake van een overleg tussen uw wijk- of dorpsraad en de gemeente?

a) 1 keer per week of vaker

b) 1 keer per twee weken

c) 1 keer per maand

d) 1 keer per halfjaar

e) 1 keer per jaar of minder

5. Kunt u aangeven hoe uw wijk- of dorpsraad het overleg met de gemeente ervaart op de volgende aspecten?

	Zeer goed	Goed	Neutraal	Niet goed	Helemaal niet goed	Weet niet/ n.v.t.
Leggen van het contact	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Juiste mensen aan tafel	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Frequentie van het overleg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Thema's die worden besproken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdig aanleveren van relevante informatie voor het overleg	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mate waarin iedereen aan het woord kan komen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

5a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

Geen toelichting

6. U krijgt een aantal stellingen over de rol van de gemeente in relatie tot uw wijk- of dorpsraad. Kunt u aangeven in hoeverre u het met de volgende stellingen eens of oneens bent?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
De kaders waar binnen mijn wijk- of dorpsraad kan functioneren zijn voldoende duidelijk.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn wijk- of dorpsraad wordt waar nodig ondersteund door de gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De gemeente heeft genoeg capaciteit om de wijk- en dorpsraden te ondersteunen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ambtenaren binnen de gemeente weten de wijk- en dorpsraden te vinden als dit nodig is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is duidelijk waar wij moeten zijn binnen de ambtelijke organisatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind het logisch dat er per wijk/dorp één wijk- of dorpsraad is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7. U krijgt een aantal stellingen over de samenwerking tussen de gemeente en uw wijk- of dorpsraad. Kunt u aangeven in hoeverre u het met de volgende stellingen eens of oneens bent?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Mijn wijk- of dorpsraad wordt serieus genomen door de gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Overleggen met de gemeente heeft meerwaarde.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn wijk- of dorpsraad wordt door de gemeente gestimuleerd mee te denken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De gemeente luistert voldoende naar de inbreng van mijn wijk-of dorpsraad .	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De leden van mijn wijk-of dorpsraad krijgen voldoende verantwoordelijkheden van de gemeente.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

7a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

Geen toelichting

8. Hoe zou u de relatie omschrijven tussen uw wijk- of dorpsraad en de gemeente?

Warm en open				Kil en gesloten		Weet niet/ N.v.t.
1	2	3	4	5		
☐	☐	☐	☐	☐		

9. Wijk- en dorpsraden in Weert kunnen aanspraak maken op een subsidieregeling en het fonds Burgerinitiatieven. Maakt uw wijk- of dorpsraad daar gebruik van?

	Ja	Nee	Weet niet/n.v.t.
Subsidieregeling wijk- en dorpsraden	☐	☐	☐
Fonds burgerinitiatieven	☐	☐	☐

10. In hoeverre bent u het eens met de volgende uitspraken?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
Subsidieregeling wijk- en dorpsraden						
De regels binnen de subsidieregeling voor wijk- en dorpsraden zijn voldoende duidelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als V9 'Subsidieregeling WDR' = Ja.						
De ontvangen subsidie wordt door mijn wijk- of dorpsraad volledig benut	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fonds Burgerinitiatieven

De regels binnen het Fonds Burgerinitiatieven zijn voldoende duidelijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ervaring functioneren eigen wijk- of dorpsraad

11. Wijk- en dorpsraden kunnen twee functies hebben: belangenbehartiging² en activiteiten organiseren³.

Als u uw organisatie zou moeten omschrijven, waar ligt dan de focus van uw wijk- of dorpsraad? Zou u dit aan kunnen geven op deze schaal waarbij 1 = voornamelijk belangen behartigen en 7 = voornamelijk activiteiten organiseren?

Voornamelijk belangen behartigen			Beide functies evenveel				Voornamelijk activiteiten organiseren	
1	2	3	4	5	6	7		
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

11a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

² Een eerste aanspreekpunt zijn voor de gemeente, voor zaken die in de wijk spelen of daarop van invloed zijn.

³ Het ontwikkelen van activiteiten in het kader van de bewonersparticipatie en sociale cohesie.

Geen toelichting

12. Daarnaast zou je ook nog een derde rol kunnen onderscheiden: die van tussenpersoon. Wijk- en dorpsraden kunnen als bemiddelaar tussen bewoners en diverse professionele actoren optreden. Kunt u aan geven in hoeverre u het eens bent met onderstaande uitspraken?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
Mijn wijk- of dorpsraad heeft een signaalfunctie in de relatie tussen bewoners en professionele actoren	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat de rol van tussenpersoon geen taak is van mijn wijk-of dorpsraad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn wijk-of dorpsraad vervult deze functie van tussenpersoon	☐	☐	☐	☐	☐	☐

12a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

Geen toelichting

13. Wat voor soort activiteiten organiseert uw wijk- of dorpsraad zelf? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Meedenken en meepraten over de ontwikkeling van gemeentelijk beleid, plannen en projecten
- Activiteiten ter verbetering van de leefbaarheid en veiligheid van de wijk (schoon, heel en veilig).
- Activiteiten ter verbetering van de sociale kwaliteit van de wijk (ontmoeting).
- Activiteiten om wijkbewoners te informeren en/of activeren (met name van moeilijk bereikbare groepen)
- Activiteiten waarbij wordt geprobeerd problemen op te lossen of kansen aan te grijpen in de wijk (op een nieuwe manier, onverkende mogelijkheden, gebruikmakend van kennis en creativiteit uit de wijk)
- Anders, namelijk:

14. Bent u tevreden over de hoeveelheid en de kwaliteit van de activiteiten die uw wijk- of dorpsraad organiseert?

- Zeer tevreden
- Tevreden
- Niet tevreden, niet ontevreden
- Ontevreden
- Zeer ontevreden

15. U bent <antwoord V13> over de activiteiten die uw wijk- of dorpsraad organiseert. Kunt u dit toelichten?
 <open> + optie 'weet ik niet'

16. U krijgt enkele stellingen over de eventuele positieve gevolgen van wijk- en dorpsraden. Kunt u voor elk van deze uitspraken aangeven in hoeverre u het er mee eens bent?

Mijn wijk- of dorpsraad draagt bij aan...	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/n.v.t.
... een grotere betrokkenheid van inwoners bij hun eigen wijk of dorp	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... inhoudelijke verbetering van plannen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... een snellere besluitvorming	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... meer draagvlak voor projecten in de buurt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... de leefbaarheid in de wijken en dorpen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... het verkleinen van de afstand tussen de gemeente en haar inwoners	☐	☐	☐	☐	☐	☐

17. Wat kan de gemeente doen om de participatie van inwoners in het algemeen (nog) beter te laten verlopen?
 <open antwoord> + optie 'weet ik niet'

18. Wat kunnen de wijk- en dorpsraden doen om de participatie van inwoners in het algemeen (nog) beter te laten verlopen?
 <open antwoord> + optie 'weet ik niet'

Mogelijke knelpunten

19. Hoe werft uw wijk- of dorpsraad vrijwilligers (bijvoorbeeld voor vrijkomende bestuursfuncties, specifieke kennis of werkgroepen)? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
- a) Het netwerk: mensen vragen of ze mensen in hun omgeving willen aanspreken
 - b) Via internet: de site van de organisatie
 - c) Via internet: de sociale media van de organisatie
 - d) Via het eigen nieuwsbulletin of krant
 - e) Via de nieuwsbrief (email)
 - f) Anders, namelijk:...
20. Hoeveel moeite kost het uw wijk- of dorpsraad om opvolgers te vinden van bestuurders die vertrekken?
- a) Zeer veel moeite
 - b) Veel moeite
 - c) Niet veel en niet weinig moeite
 - d) Weinig moeite
 - e) (Bijna) geen moeite
 - f) Weet niet/N.v.t
21. In hoeverre ervaart u moeilijkheden of knelpunten in het werven/aantrekken van vrijwilligers voor tijdelijke ondersteuning, zoals bij themagroepen of de ondersteuning van activiteiten?
- a) Zeer veel moeilijkheden
 - b) Veel moeilijkheden
 - c) Niet veel en niet weinig moeilijkheden
 - d) Weinig moeilijkheden
 - e) (Bijna) geen moeilijkheden
 - f) Weet niet/N.v.t
- (indien: V21: ervaart moeilijkheden (v21 = 1 of 2))
22. Wat voor moeilijkheden ervaart u bij het aantrekken van vrijwilligers? *Meerdere antwoorden mogelijk.*
- a) Er zijn geen vrijwilligers te vinden **exclusive*
 - b) Er zijn vrijwilligers te vinden, maar uiteindelijk zijn mensen niet vaak beschikbaar
 - c) De meeste mensen willen alleen bij bepaalde activiteiten meehelpen
 - d) De aangeboden inzet past niet bij wat we zoeken of nodig hebben
 - e) Anders, namelijk:
23. Is er voor het aantrekken van vrijwilligers ondersteuning vanuit de gemeente?
- a) Ja
 - b) Nee, maar mijn wijk- of dorpsraad heeft daar ook geen behoefte aan
 - c) Nee, maar daar zou mijn wijk- of dorpsraad wel behoefte aan hebben
24. Hoe zou u het verloop van vrijwilligers in uw organisatie omschrijven?
- a) Zeer groot verloop
 - b) Groot verloop
 - c) Gemiddeld, niet groot en niet klein
 - d) Een beetje verloop
 - e) Geen verloop
 - f) Weet niet/n.v.t.

25. Kunt u aangeven in hoeverre u het eens bent met onderstaande uitspraken?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
Mijn wijk- of dorpsraad weet wat er speelt in de wijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn wijk- of dorpsraad krijgt eenvoudig contact met moeilijk bereikbare doelgroepen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

26. Hoe probeert uw organisatie moeilijk bereikbare groepen te bereiken? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- Door het bezorgen van een krant of nieuwsbrief op ieder adres in het dorp/ de wijk
- Er zijn spreekuren/ inloopuren waar mensen langs kunnen komen
- Via social media
- Via een muurkrant
- Er zijn straatvertegenwoordigers, mensen van de bewonersorganisatie die op straat aanwezig zijn
- Anders, namelijk:
- We doen geen extra moeite om deze groepen te bereiken

Stellingen

27. U krijgt een aantal stellingen over de dorps- en wijkraden in Weert in het algemeen. Kunt u voor elk van deze uitspraken aangeven in hoeverre u het er mee eens bent?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
Wijk- en dorpsraden doen voldoende om de inwoners van hun gebied te bereiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Wijk- en dorpsraden zijn groepen die bijdragen aan het ontwikkelen van burgerinitiatieven	☐	☐	☐	☐	☐	☐

27a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

- Geen toelichting

28. U krijgt een aantal stellingen over de adviesrol van uw eigen dorps- of wijkraad. Kunt u voor elk van deze uitspraken aangeven in hoeverre u het er mee eens bent?

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet mee eens, niet mee oneens	Oneens	Helemaal oneens	Weet niet/ n.v.t.
Mijn wijk- of dorpsraad wordt op tijd gevraagd mee te denken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De tijdsbelasting van mijn wijk- of dorpsraad is te hoog	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn wijk- of dorpsraad krijgt voldoende ondersteuning om deskundigheid op te bouwen voor adviezen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Adviezen van mijn wijk- of dorpsraad worden voldoende meegenomen in de besluitvorming van college en gemeenteraad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Inwoners voelen zich vertegenwoordigd door mijn wijk- of dorpsraad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mijn wijk- of dorpsraad maakt voldoende gebruik van hun recht om (ongevraagd) advies te geven	☐	☐	☐	☐	☐	☐

28a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

Geen toelichting

Toekomstbeeld

29. Als u nadenkt over de mogelijke toekomstige ontwikkeling van uw wijk- of dorpsraad. Welke rol(len) vindt u dan passend? Meerdere antwoorden mogelijk.

Antwoordopties roulerend aanbieden.

- a) Bouwen aan een professioneel netwerk (maatschappelijk middenveld) in wijk of dorp
- b) Bouwen aan netwerk van vrijwilligers (t.b.v. invulling andere rollen) in wijk of dorp
- c) Verkennen van en bouwen aan draagvlak voor initiatieven in wijk of dorp
- d) Dialoog tussen inwoners organiseren rond thema's en uitdagingen op schaal van wijk of dorp
- e) Samenwerking met gemeente op thema's en uitdagingen op schaal van wijk of dorp
- f) Opsporen van energie, talent en competenties voor activiteiten in wijk of dorp
- g) Faciliteren van activiteiten in wijk en dorp
- h) Zelf organiseren van activiteiten in wijk en dorp
- i) Ontwikkelen visie op dorps- of wijkniveau (in samenspraak met inwoners, instellingen, bedrijven en verenigingen uit wijk of dorp)
- j) Het zijn van een verbindende factor tussen bewoners en diverse professionele actoren.

30. Als u zou mogen kiezen, op welke doelstelling zou u in de toekomst het liefst (nog) meer effect willen zien?

- a) Een grotere betrokkenheid van inwoners bij hun eigen wijk of dorp
- b) Inhoudelijk verbetering van plannen
- c) Een snellere besluitvorming
- d) Meer draagvlak voor projecten in de buurt
- e) De leefbaarheid in de wijken en dorpen
- f) Het verkleinen van de afstand tussen de gemeente en haar inwoners

30a. Indien u uw antwoord wil toelichten, kan dat hieronder.

Geen toelichting

Feitelijke vragen

31. In welke wijk-of dorpsraad bent u actief?

- a) BewonersOrganisatieBinnenstad (BOB)
- b) Dorpsoverleg Tungelroy
- c) Dorpsraad Altweerderheide
- d) Dorpsraad Laar
- e) Dorpsraad Stamproy
- f) Dorpsraad Swartbroek
- g) Wijkraad Graswinkel
- h) Wijkraad Biest
- i) Wijkraad Boshoven
- j) Wijkraad Fatima
- k) Wijkraad Groenewoud
- l) Wijkraad Keent
- m) Wijkraad Laarveld – Hushoven
- n) Wijkraad Leuken
- o) Wijkraad Moesel
- p) Wijkraad Molenakker
- q) Wijkraad Rond de Kazerne

32. Hoe veel bestuursleden telt uw wijk-of dorpsraad?

- a) Minder dan 3
- b) 3 tot 5
- c) 6 tot 10
- d) Meer dan 10

33. Bent u bereid om over dit onderwerp door te praten in een groepsgesprek met andere wijk en dorpsraden? Kunt u op één of meerdere van onderstaande data? *Meerdere antwoorden mogelijk.*

- Donderdag 13 april: 16.00-18.00
- Donderdag 13 april: 19.00-21.00
- Vrijdag 14 april: 10.00-12.00

34. Wilt u hieronder uw gegevens invullen waarop we u kunnen bereiken?

De contactgegevens die u hieronder invult, worden alleen gebruikt om contact met u op te nemen over het groepsgesprek, daarna worden zij vernietigd. Wij behandelen uw gegevens vertrouwelijk.

Naam:	
Telefoonnummer:	
E-mailadres:	

35. Heeft u naar aanleiding van deze vragenlijst nog andere opmerkingen? Dan kunt u deze hier achter laten.

<open antwoord> + optie 'geen antwoord'

Bijlage 5 Interviews

- regisseur participatiebeleid
- beleids- en proces-coördinator openbaar gebied
- afdelingshoofd van afdeling OCSW
- opbouwwerker Punt Welzijn
- regisseur wijkgericht werken
- wethouder
- aanspreekpunt openbare ruimte
- regisseur wijkgericht werken
- afvaardigingen van:
 - wijkraad Boshoven
 - wijkraad Fatima
 - wijkraad Graswinkel
 - wijkraad Groenewoud
 - wijkraad Leuken
 - wijkraad Molenakker
 - wijkraad Rond de Kazerne
 - dorpsraad Swartbroek

Contactgegevens

I&O Research Enschede

Zuiderval 70

Postbus 563

7500 AN Enschede

053 - 200 52 00

KVK-nummer 08198802

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55

1019 GM Amsterdam

020 - 308 48 00

info@ioresearch.nl

www.ioresearch.nl